

Sisekaitseakadeemia
Politsei- ja piirivalvekolledž

Jaan Hanson

ABIPOLITSEINIKU PÄDEVUS KASUTADA TULIRELVA
2011 JÕUSTUNUD ABIPOLITSEINIKU SEADUSE
KONTEKSTIS

Lõpuöö

Juhendaja:
Ülle Vanaisak, MA

Muraste 2012

LÕPUTÖÖ ANNOTATSIOON

SISEKAITSEAKADEEMIA

Kolledž: Politsei- ja Piirivalvekolledž	Kuu ja aasta: Mai 2012
Töö pealkiri: ABIPOLITSEINIKU PÄDEVUS KASUTADA TULIRELVA 2011 JÕUSTUNUD ABIPOLITSEINIKU SEADUSE KONTEKSTIS.	
Töö autor: Jaan Hanson	Olen nõus oma lõputöö kättesaadavaks tegemisega elektroonilises keskkonnas. Allkiri:
<p>Lühikokkuvõte:</p> <p>Lõputöö maht on 43 lehekülge, kirjutatud eesti keeles ja võõrkeelne kokkuvõte inglise keeles. Kasutatud kirjanduse loetellu kuulub 36 nimetust.</p> <p>Lõputöö eesmärgiks on anda ülevaade abipolitseiniku mõistest, pädevusest ning õigusest kanda ja kasutada tulirelva võrdluses politseiametnikega. Samuti anda ülevaade abipolitseinike väljaõppest ja teha ettepanekud probleemi lahendamiseks.</p> <p>Lõputöös kasutati uurimismeetodina abipolitseiniku pädevust varem reguleerinud ja kehtiva seaduse võrdlust ning analüüsi grammatilise tõlgendamise abil.</p> <p>Lõputöö tulemusi saab kasutada lähtematerjalina, et laiendada abipolitseiniku pädevust tulirelva kasutamiseks abipolitseiniku seaduses.</p>	
Võtmesõnad: Abipolitseiniku seadus, abipolitseinik, politsei- ja piirivalve seadus, politseiametnik, pädevus, tulirelv.	
Võõrkeelsed võtmesõnad Law on assistant police officers, assistant police officers, police and border guard act, police officer. firearms.	
Säilitamise koht: Sisekaitseakadeemia raamatukogu	
Kaitsmisele lubatud	
Kolledži direktor: AIVAR TOOMPERE	Allkiri:
Vastab lõputöö nõuetele	
Juhendaja: ÜLLE VANAIŠAK	Allkiri:

SISUKORD

ANNOTATSIOON.....	2
SISUKORD.....	3
MÕISTETE JA LÜHENDITE LOETELU.....	4
SISSEJUHATUS.....	5
1. ABIPOLITSEINIKU SEADUSTE ANALÜÜS.....	7
1.1 Abipolitseiniku mõiste.....	7
1.2 Abipolitseiniku pädevus.....	12
2. ABIPOLITSEINIKU VÄLJAÕPE.....	17
2.1 Abipolitseiniku esimese astme väljaõpe.....	17
2.3 Abipolitseiniku tulirelvaõpe.....	19
2.2 Abipolitseiniku teise astme väljaõpe.....	21
3. TULIRELVA KASUTAMINE.....	23
3.1.Õigushüved.....	24
3.2 Hädakaitse.....	27
3.3 Hädaseisund.....	30
3.4 Hädakaitsepiiride ületamine.....	31
3.5 Põhjaprefektuuri ametnike ja abipolitseinike soovitusel võimalusega kasutada tulirelva.....	33
KOKKUVÕTE	36
SUMMARY.....	39
VIIDATUD ALLIKATE LOETELU.....	41

MÕISTETE JA LÜHENDITE LOETELU

ApõS - abipõitseiniku seadus

EAP- Euroopa Ainepunktisüsteemi Ainepunkt

HMS - haldusmenetluse seadustik

PPVS - politsei- ja piirivalve seadus

RT - Riigi Teataja

§ - paragrahv

nr - number

p - punkt

lg - lõige

st - see tähendab

SISSEJUHATUS

Abipolitseinikule, kes osaleb politsei tegevuses, kui riigivõimu esindajale on riigi poolt täitmiseks pandud mitmeid ülesandeid. Et iga abipolitseinik saaks õiguspäraselt tegutseda, peab selleks olema seaduslik alus¹.

Käesolev lõputöö käsitleb abipolitseinike pädevust abipolitseiniku seaduse² järgi ning lõputöös kasutatakse abipolitseiniku seaduses sätestatud mõisteid.

Lõputöö aktuaalsus seisneb selles, et varem kehtinud abipolitseiniku seaduse³ järgi oli abipolitseinikul abipolitseiniku ülesande täitmise ajal suuremad õigused. Näiteks politsei tegevuses osalemise ajal toimetada õiguserikkujaid ja õiguserikkumises kahtlustatavaid isikuid ravi- või politseiasutusse. Samuti politseiametnikega võrdsetel alustel kanda ja kasutada tulirelva. Alates 01.01.2011 kehtima hakanud abipolitseiniku seaduse järgi selliseid õiguseid enam ei ole. Suuremad õiguste piiramised on aset leidnud tulirelva kasutamise valdkonnas. Tulirelva kasutamisega kaasnevad tagajärjed võivad olla äärmiselt traagilised ja parandamatud.

Käesoleva lõputöö autor keskendub kitsamalt abipolitseiniku pädevusele kanda ja kasutada tulirelva abipolitseiniku ülesannete täitmisel politseitöös osalemisel.

Käesoleva lõputöö raames uuritav probleem seisneb selles, et kehtiva abipolitseiniku seaduse järgi on abipolitseinikul õigus tulirelva kanda, kuid kasutada tohib üksnes hädakaitstes ja seejuures hädakaitsepiire ületamata. Kehtetu abipolitseiniku seaduse järgi oli abipolitseinikul õigusrikkumisse sekkumise ja selle järgselt politseiametnikega võrdsetel alustel õigus kasutada oma tööülesannete täitmisel tulirelva. Avalikus õiguses kehtiva põhimõtte järgi tohib teha vaid seda, mis on õigusaktidega lubatud.

¹ Riigivõimu teostatakse üksnes põhiseaduse ja sellega kooskõlas olevate seaduste alustel“ Eesti Vabariigi põhiseadus § 3 lõige1, jõustunud 03.07.1992, muudetud 22.07.2011, RT I, 27.04.2011, 2, kättesaadav <https://www.riigiteataja.ee/akt/127042011002> (12.03.2012).

² Abipolitseiniku seadus, jõustus 01.01.2011, muudetud 01.01.2012, RT I, 30.12.2011, 58 (12.01.2012)

³ Abipolitseiniku seadus, kehtivuse lõpp 31.12.2010, kättesaadav: <https://www.riigiteataja.ee>.

Eelpool nimetatud probleemidest tulenevalt, on käesoleva lõputöö eesmärgiks uurida, milline on abipolitseiniku pädevus kanda ja kasutada tulirelva võrdlevalt politseiametnike õigusega. Samuti anda ülevaade abipolitseinike väljaõppest ja selle piisavusest ohutuks ja õiguslikuks tulirelva kasutamiseks ning töötada välja ettepanekud probleemi lahendamiseks.

Lõputöö eesmärgist tulenevalt tõi autor välja järgmised uurimisküsimused:

- Kas abipolitseiniku poolt tulirelva kasutamise alused ainult hädakaitstes on piisavad teostamiseks õigustatud kaitset erinevate rünnete puhul?
- Kas tulirelva kandmise ja kasutamisega seonduv abipolitseinike väljaõpe on piisav?

Tulenevalt uurimisküsimustest püstitas autor uurimisülesanded:

- Anda teoreetiline ülevaade abipolitseinike õigustest kanda ja kasutada tulirelva, selleks võrrelda kehtivat seadust ning politseiametnike pädevust.
- Anda ülevaade hädakaitstes tegutsemise õiguspärasusest.
- Analüüsida abipolitseinike koolitusprogramme, võrdlemaks, kas need võimaldavad piisava väljaõppe kasutada tulirelva ohutult ja õiguspäraselt.

Lõputöö eesmärgi saavutamiseks ja uurimisprobleemide lahendamiseks autor:

- analüüsis, et mis tingis uue abipolitseiniku seaduse vastuvõtmise ja mis tühimikku see täitis;
- analüüsis abipolitseiniku mõistet ja pädevust kasutada tulirelva varem kehtinud abipolitseiniku seaduse ja kehtiva redaktsiooni järgi võrdluses politseiametnikega;
- analüüsis hädakaitstes tulirelva kasutamist;
- analüüsis abipolitseiniku koolitusprogramme;
- viis läbi ekspertintervjuud Põhja prefektuuri ekspertidega ja kahe abipolitseinikuga.

Lõputöös kasutati uurimismeetodina abipolitseiniku pädevust varem reguleerinud abipolitseiniku seaduse ja kehtiva seaduse võrdlust ning analüüsi grammatilise tõlgendamisevõtte abil.

Lõputöö koosneb kolmest peatükist. Esimene peatükk käsitleb asjaolusid, mis tingis uue abipolitseiniku seaduse vastuvõtmise ning selle üldisematest mõjudest abipolitseiniku mõistele ja tema pädevusele.

Teises peatükis käsitletakse abipolitseiniku väljaõppe astmeid ja tulirelva alast väljaõpet ning võimalikust mõjust abipolitseiniku pädevusele.

Kolmandas peatükis käsitleb autor abipolitseiniku tulirelva kasutamist ApolS-i järgi võrdluses PPVS-s sätestatud politseiametniku õigustega ning annab ülevaate hädakaitse õiguslikest alustest. Samuti viis autor läbi ekspertintervjuud Põhja prefektuuri ekspertidega ja kahe abipolitseinikuga.

Kokkuvõttes teeb autor ettepanekud abipolitseiniku pädevust reguleerivate sätete täiendamiseks abipolitseiniku seaduses ning teeb ettepaneku täiendada abipolitseinike koolitusprogramme.

1. ABIPOLITSEINIKU SEADUSTE ANALÜÜS

1.1 Abipolitseiniku mõiste

Alates esimese abipolitseinike seaduse väljaandmisest on tänaseni seda muudetud mitmel korral. Järgnevaga annab autor lühiülevaate abipolitseiniku mõistest.

Kehtetu APoS-i⁴ § 2 lõike 1 kohaselt oli abipolitseinik isik, kes ei kuulunud politsei koosseisu, kuid kes vabatahtlikult osales politsei tegevuses abipolitseiniku seaduse ja muude seaduste ning õigusaktidega kehtestatud juhtudel ja korras. Enne kõnealuse muudatuse jõustumist 19.12.2002 oli abipolitseiniku mõiste sätestatud selliselt, et abipolitseinik on isik, kes ei kuulu politsei koosseisu, kuid **kes oma vabast ajast** ja vabatahtlikult ning tasu saamata osaleb politsei tegevuses käesoleva seaduse ja muude seaduste ning õigusaktidega kehtestatud juhtudel ja korras.

Abipolitseiniku seaduse muutmise seaduse eelnõu seletuskirjast⁵ nähtuvalt muudeti nimetatud sätet järgmistel põhjendustel: “Eelnõuga kaotatakse nõue, mille kohaselt sai abipolitseinikuna tegutseda vaid isiku vabast ajast. Muudatuse tulemusel oli näiteks turvatöötajatel ja kaitseliitlastel võimalik täita abipolitseiniku ülesandeid ka töö ajal ehk vastavalt turvateenistuse või Kaitseliidu ülesandeid täites.”⁶

Sellega loodi võimalus, et abipolitseinik saab täita samal ajal avaliku võimu ülesandeid ning eraõigusliku juriidilise isiku tööülesandeid. Seaduse kehtivuse lõpuni aga

⁴ Abipolitseiniku seadus, jõustunud 16.05.1994, RT I 1994, 34, 533, muudetud: 01.01.1998, RT I 1997, 73, 1201; 01.09.2002, RT I 2002, 56, 350; 01.08.2002, RT I 2002, 61, 375; 19.12.2002, RT I 2002, 99, 578; 01.01.2010, RT I 2009, 62, 405, kehtivuse lõpp 31.12.2010, kättesaadav <https://www.riigiteataja.ee>.

⁵ Abipolitseiniku seaduse muutmise seaduse eelnõu (1066 SE) seletuskiri, kättesaadav <http://www.riigikogu.ee>.

⁶ Abipolitseiniku seaduse eelnõu (633 SE I) seletuskiri kättesaadav: <http://www.riigikogu.ee>.

nimetatud regulatsioon ennast ei õigustanud, sest turvatöötajad osutavad teenust erahuvidest lähtuvalt⁷, kus õigussuhteid reguleerib eraõigus, mille valdkonda kuulub ka turvaseadus⁸.

Õiguskantsler on tähelepanu juhtinud abipolitseiniku ja turvatöötaja ametite ühitamatusel. “Avaliku võimu tegevuse suhtes kehtivat seaduslikkuse aluse nõuet täiendab õigusselguse põhimõte. PS § 13 lg 2 näeb ette, et seadus kaitseb igauhte riigivõimu omavoli eest. PS § 13 lõikest 2 tuleneb õigusselguse põhimõte, mille kohaselt peab põhiõigust piirav seadus olema piisavalt määratletud. /.../ Õigusselgus on vajalik seetõttu, et isikutel oleks võimalik aru saada, millised kohustused ja õigused õiguskorras eksisteerivad. Igaüks peab arusaama, mida temalt nõutakse, mis on tema kohustused ning milliseid sunnimeetmeid ja kelle poolt tema suhtes kohaldada võidakse. /.../ Õigusselguse põhimõte eeldab ka seda, et isikute jaoks oleks avalik võim väliselt üheselt mõistetav ja selgelt eristatav. /.../ Kiiretes olusituatsioonides ei ole isikul võimalik hakata analüüsima (tavainimestel puuduvad selleks sageli ka vajalikud teadmised), kas korralduse andjaks olev turvaettevõtja töötaja täidab konkreetses olukorras riigiesindaja või turvaettevõtja eraõiguslikus vormis antud ülesandeid ning kui kaugelt ta seetõttu n.ö võib minna. Ametniku staatus ja vorm on juba see, mis tekitab üldjuhul eelduslikult austust ja sunnib alluma. /.../ Erahuvide teenimiseks loodud turvaettevõtja poolt ka abipolitseinike ülesannete täitmine loob pealegi väga suure ohu õigusriigi põhimõtte osaks olevale õiglase menetluse põhimõttele, sest erinevalt riigiga teenistus- ja ustavussuhtes olevatest ametnikest on turvatöötaja lojaalne oma tööandjale. /.../ Lojaalsuskohustus riigile ning era-, poliitilistest jms huvidest (ka näiliselt) sõltumatu ja erapooletu ülesannete täitmine on eriti oluline politsei ülesannete täitmise puhul, aga ka teistes valdkondades, kus kõne alla võib tulla rahu tagamise eesmärgil füüsilise jõu kasutamine ning seeläbi ka isikute põhiõiguste ja vabaduste intensiivne riive. Seega ametniku teenistus- ja ustavuskohustus kui ka ametnikule seatud tegevuspiirangud teenivad ausa ja õiglase avaliku võimu teostamise eesmärki.”⁹

⁷ Põhja Politseiprefektuuri ja AS G4S vahel 19.05.2004 sõlmitud koostööleping seab abipolitseinikest turvatöötajate kaasamisel tekkiva võimaliku huvikonflikti korral esikohale ärihuvid – lepingu punktis 3.2 nähakse ette, et turvaettevõtja kindlustab politseile vajaduse tekkimisel abijõududeks igapäevaselt vähemalt 20 mobiilset patrulliekipaazi Harju maakonna territooriumil Tallinna, Saue, Saku, Keila, Paldiski, Lohusalu ja Kallavere piirkonnas ajal, mil ekipaažid ei ole seotud lepinguliste klientide teenindamisega.

⁸ Turvaseadus, jõustunud 05.04.2004, RT I, 2003, 68, 461, kättesaadav <https://www.riigiteataja.ee>.

⁹ Õiguskantsleri 26.02.2008 märgukiri nr 7-7/070431/00801253, p 45 jj, 95, 96.

Kehtetu seadusega ei olnud küllaldaselt reguleeritud abipolitseiniku "politsei tegevuses osalemise" mõiste. Suur osa abipolitseinike tegevust reguleerivaid sätteid oli toona kehtestatud politseipeadirektori 28.04.2003.a käskkirjaga nr 86 kinnitatud "Abipolitseiniku tegevusse kaasamise ja tegevuses osalemise juhendis".¹⁰

Juhendi p 1.3 järgi mõisteti politseitegevuses osalemise all abipolitseiniku ülesannete täitmist, s.t abipolitseinik täidab konkreetset, abipolitseiniku tegevusvaldkonda kuuluvat ülesannet, mille on andnud politseiametnik. Sama juhendi p 2.3.2 järgi tähendas juhendamise tema tegevusvaldkonda kuuluvate tööülesannete täitmise aluseks olevate toimingute, meetodite ja taktika õpetamist ning konkreetsete tööülesannete andmist, nende täitmise kontrollimist ja abistamist.¹¹

Kehtetu seadus jättis palju ruumi tõlgendamiseks, vaatamata eelpool kirjeldatud juhendis kajastatud punktide olemasolule. Näiteks Lääne Politseiprefektuur kommenteeris abipolitseiniku seaduse tõlgendamist, märkides, et APoS § 5 annab abipolitseinike õiguste loetelu, mille punktide 7 ja 8 kohaselt¹² toimuvad tegevused koos politseiga, muul juhul toimuvad tegevused iseseisvalt.¹³

Nagu märkis õiguskantsler, kõnealuse juhendi näol oli tegemist nn politsei sisemist töökorraldust reguleeriva õigusaktiga. „Teenistusalaste küsimustena tuleb mõista asutuse sisemist töökorraldust, asutuse sisekorda ja teenistujate asutusesisest käitumist puudutavaid küsimusi, nende hulka ei kuulu aga asutuse teenistujate hulka mittekuuluvate isikutele õiguslikke tagajärgi kaasa toovad normid. Sellest tulenevalt on siseregulatsioon täitmiseks kohustuslik üksnes vastava ametiasutuse ametnikele, haldusväliste isikutele see õiguslikku toimet avaldada ei saa. Abipolitseinikke tuleb

¹⁰ Politseipeadirektori 28.04.2003.a käskkiri nr 86 Abipolitseiniku tegevusse kaasamise ja tegevuses osalemise juhend (*edaspidi juhend*), muudetud PA KK 20, 14.01.2004, muudetud PA KK 42, 14.02.2007, muudetud PA KK 99, 28.04.2007, kättesaadav politsei intranetis.

¹¹ Abipolitseiniku seaduse eelnõu (633 SE I) seletuskiri lk 3 lg 2, kättesaadav: <http://www.riigikogu.ee>

¹² Nimetatud paragrahvis abipolitseiniku õiguste loetelus olevad ainsad punktid mis sätestavad tegutsemise koos politseiametnikuga, 7) kontrollida koos politseiametnikuga seaduste ja muude õigusaktidega kehtestatud korras materiaalsete väärtuste hoidmist ettevõtetes, asutustes ja organisatsioonides; 8) siseneda koos politseiga elanike valdusse, kaasa arvatud elu- ja muud ruumid, samuti organisatsioonide ruumidesse ja territooriumile kuriteo tõkestamiseks või kurjategija tabamiseks, samuti loodusõnnetuse või muu erakorralise sündmuse puhul, mis ohustab inimese elu või tervist.

¹³ Õiguskantsleri märgukiri p 16.

antud kontekstis käsitleda küll politseiorganisatsiooni kaasatud isikutena¹⁴, kuid politseisiselt täpsustatud ebakohad ei loo piisaval määral õigusselgust haldusväliste isikute suhtes¹⁵.

Politsei tegevuses osalemine eelnõu tähenduses on koos politseiametnikuga abipolitseiniku poolt abipolitseiniku tegevusvaldkonda kuuluva ülesande täitmine politseiametniku juhendamisel või seadusega sätestatud ulatuses iseseisvalt politsei ülesandel avalikus kohas käitumise nõuete üle järelevalve teostamine ning vahetu kõrgendatud ohu tõrjumine. Eelnõus sätestatud kohustus, et abipolitseinik tegutseb koos politseiametnikuga tähendab, et patrulltoimikond võib koosneda politseiametnikust ja abipolitseinikust. Politseioperatsioonis on nt ühes lõigus avaliku korra tagamisel vastutav konkreetne politseiametnik, kellele on allutatud teatud arv abipolitseinikke. See ei tähenda, et nad peaksid ilmtingimata tegutsema teineteise kõrval või vahetult koos. Küll aga peab abipolitseiniku tegevus olema aeg-ruumis allutatud politseiametniku kontrollile ja juhtimisele. Juhendamise all peetakse silmas abipolitseiniku tegevusvaldkonda kuuluva tööülesande täitmise aluseks oleva toimingu, meetodi ja taktika õpetamist ning konkreetse tööülesande andmist, selle täitmise kontrollimist ning tööülesande täitmise abistamist. Ka õiguskantsler on märkinud, et “Abipolitseiniku seaduse vastuvõtmisel väljendatud mõte ja eesmärk oli kaasata vabatahtlikke politsei tegevusse, aga mitte luua võimalust abipolitseinikel organiseeruda politsei ülesannete “hiilivaks” ülevõtmiseks. Seetõttu on lubamatu praktika, kus abipolitseinikud omal initsiatiivil ja oma parema äranägemise järgi on tegelenud politsei ülesannetega, ilma politseid eelnevalt teavitamata.”¹⁶

Selleks, et vältida sellist olukorda, on eelnõu § 3 lg 2 sätestanud, et juhul, kui abipolitseinikule on antud pädevus abipolitseiniku ülesannet iseseisvalt täita, siis saab ta seda teha üksnes politsei ülesandel.¹⁷

Eelpool toodust tulenevalt taastati abipolitseiniku mõiste seaduse sättes selliselt, et abipolitseinikuks saab olla üksnes isik, kes vabatahtlikult oma **vabast ajast** osaleb

¹⁴ Politseipeadirektori käskkirjaga kehtestatud juhendi siduvus abipolitseinikele tuleneb ka APoS § 2 lõikest 1, mille kohaselt osaleb abipolitseinik vabatahtlikult politsei tegevuses nimetatud seaduse ja muude seaduste ning õigusaktidega kehtestatud juhtudel ja korras.

¹⁵ Õiguskantsleri märgukiri, p 61.

¹⁶ *Ibid*, p 59.

¹⁷ Abipolitseiniku seaduse eelnõu (633 SE I) seletuskiri lk 3 lg 2, kättesaadav: <http://www.riigikogu.ee>.

politsei tegevuses ning sealjuures kuulumata politseiametnike koosseisu.¹⁸

Samuti viidi „politsei tegevuses osalemise“ mõiste ja politseipeadirektori „Abipolitseiniku tegevusse kaasamise ja tegevuses osalemise juhendis“ sisalduvad põhimõtted abipolitseiniku seadusesse.¹⁹

Seeläbi vastab regulatsioon ka põhiseaduses § 13 sätestatud õigusselguse põhimõttele ja olulisuse põhimõttest²⁰ tulenevalt on põhiõiguste kaitse mõttes olulised küsimused reguleeritud seaduse tasandil. Õigusselgus on vajalik seetõttu, et isikutel oleks võimalik aru saada, millised kohustused ja õigused õiguskorras eksisteerivad. Igaüks peab aru saama, mida temalt nõutakse, mis on tema kohustused ning milliseid sunnimeetmeid ja kelle poolt tema suhtes kohaldada võib.²¹ Abipolitseinikule seaduse alusel pandud ülesandeid ja tema poolt rakendatavaid meetmeid vaadeldakse järgmises punktis.

1.2 Abipolitseiniku pädevus

Eesti Õigekeelsussõnaraamat määratleb pädevust kui kompetentsust, asjatundlikkust; võimkonda, võimupiire, kompetentsi.²²

Haldusmenetluse seaduse § 8 lg 1 järgi on haldusorgan seadusega, selle alusel antud määrusega või halduslepinguga avaliku halduse ülesandeid täitma volitatud asutus, kogu või isik. Seejuures võib volitamine toimuda haldusakti, halduslepingu või seaduse alusel (halduskoostöö seaduse²³).

¹⁸ Abipolitseiniku seadus § 2 lg 1. Abipolitseinik on isik, kes vabatahtlikult oma vabast ajast osaleb politsei tegevuses seaduses sätestatud alustel ja korras. Abipolitseinik ei kuulu politseiametnike koosseisu.

¹⁹ *ibid*, § 2 lg 2. Politsei tegevuses osalemine käesoleva seaduse tähenduses on koos politseiametnikuga abipolitseiniku poolt abipolitseiniku pädevusse kuuluva ülesande täitmine või politsei ülesandel iseseisvalt käesoleva seaduse § 3 lõikes 2 sätestatud ülesande täitmine.

²⁰ Maruste, R., *Konstitutsionalism ning põhiõiguste ja -vabaduste kaitse*. (Tallinn, 2004), lk 223.

²¹ Ernits, M., Kommentaarid §-le 13. - Justiitsministeerium. Eesti Vabariigi põhiseadus. Kommenteeritud väljaanne. Tallinn 2002, § 13 kamm 5; Annus.T. Riigiõigus. (Kirjastus Juura, 2006), lk 100.

²² Eesti Keele Instituut, „Eesti Õigekeelsussõnaraamat“ (2006), kättesaadav <http://portaal.eki.ee>.

²³ Halduskoostöö seadus, jõustunud 01.07.2003, RT I, 2003, 20, 117, kättesaadav <https://www.riigiteataja.ee>.

Haldusorgani pädevus ehk kompetents väljendub haldusorganile seaduse, põhikirja, põhimääruse või muu õigusaktiga täitmiseks määratud avaliku halduse ülesannete ehk haldusülesannete kaudu. Eesti Vabariigi põhiseaduse § 65 punkti 16 järgi on Riigikogul õigus määrata formaalsete seadustega riigi ülesanded ehk avaliku halduse ülesanded. Avalikke ülesandeid võibki õiguslikult määratleda kui vahetult seadusega või seaduse alusel haldusorganile pandud ülesandeid.²⁴

Haldusorgani pädevus on avaliku halduse ülesannete kogum, mis on piiritletud sisu, ruumi või astme järgi²⁵. Läbi täitmiseks määratud ülesannete kaudu saab määratleda abipolitseiniku pädevust ehk kompetentsi. Kompetentsinormidega määratakse kindlaks haldusorgani pädevuse valdkond, pädevuse teostamise piirkond, millises menetluse astmes ja millisel viisil on haldusorgan pädev avaliku võimu ülesandeid täitma (volitusnormid, sekkumisnormid, karistusnormid).²⁶

Kehtiva ApolS-i § 2 sätestab, et abipolitseinik on isik, kes vabatahtlikult oma vabast ajast osaleb politsei tegevuses seaduses sätestatud alustel ja korras, kuulumata politseiametnike koosseisu ning politsei tegevuses osalemise ajal on abipolitseinik riigivõimu esindaja.

ApolS-i § 3 on loetletud abipolitseiniku pädevusse jäävad ülesanded: politsei abistamine avalikku korda ähvardava ohu ennetamine, väljaselgitamine, tõrjumine ja avaliku korra rikkumise kõrvaldamine ning politsei abistamine liiklustravalisuse tagamisel ja liiklusjärelvalve teostamisel; iseseisvalt võib abipolitseinik politsei ülesandel teostada järelvalvet avalikus kohas käitumise nõuete üle ning politsei ülesandel täita iseseisvalt ülesannet avalikku korda ähvardava vahetu kõrgendatud ohu tõrjumiseks. Seeläbi on konkreetsest füüsilisest isikust abipolitseinik politsei tegevuses osalemise ajal haldusorgan.

Pädevuse täpne määratlemine on vajalik igaühe põhiõiguste ja vabaduste kaitseks riigivõimu omavoli eest ning see kannab endas õigusselguse põhimõtet, mille järgi seadused ja muud õigusaktid peavad olema sõnastatud selliselt, et igaühel oleks võimalik neid mõista ning neid järgida. Lisaks põhiõiguste kaitsmisele on pädevuse

²⁴ Merusk ja Koolmeister, *Haldusõigus*, supra nota 10, lk 72; Eesti Vabariigi Põhiseadus, jõustunud 03.07.1992, RT 1992, 26, 349, 210; Merusk, K., „Avalike ülesannete eraõiguslikele isikutele üleandmise piirid“, nr 8 *Juridica* (2000), lk 500.

²⁵ Põllumäe, „Sissejuhatus õigusesse“, supra nota 15, lk 61

²⁶ *Ibid*

täpne määratlemine vajalik ka selleks, et riik tegutseks võimalikult ratsionaalselt, et mitu organit ei täidaks sama ülesannet või ühele organile ei jääks nii laia ja ebamäärast pädevust mis tõttu ei suuda olemasolevate ressurssidega kõiki ülesandeid täita.²⁷

Pädevuse umbmäärasus ja selle ületamine võib igapäevase põhiõigusi ja vabadusi kahjustada. Pädevuse umbmäärasus on vastuolus ka põhiseaduse § 3 lg 1 sätestatud avaliku võimu teostamise aluseks oleva seaduslikkuse printsibiiga, millest tuleneb, et seadus peab piisava selgusega määrama pädevale organile delegeeritud otsustamisõiguse ulatuse ja teostamise viisi.²⁸

See tähendab, et avalik võim saab tegutseda üksnes siis, kui õigusnormid näevad avalikule võimule ette nii pädevuse kui ka volitusest tulenevad vahendid ehk meetmed. Sellest tulenevalt saab abipolitseinik, olles haldusorgan (ainult abipolitseinikuna abipolitseiniku ülesande täitmise ajal), tegutseda määratud mahus ja selleks ettemääratud meetmeid kasutades.

Abipolitseiniku poolt rakendatavad meetmed on loetletud käesoleva ApolS-i 4. peatüki 1. jaos. Seaduses on konkreetselt välja toodud abipolitseiniku tegevuses olemise ajal koos politseiametniku või iseseisvalt ülesande täitmise ajal meetmete rakendamise alused ja ulatused ning sellega kaasnev selgituskohustus. Viimane tuleneb ainult meetmete loetelus oleva § 26-st, isiku kinnipidamise käigus kinnipeetavale tema õiguste selgitamises, sest isiku kinnipidamine on isiku põhiõigusi riivav toiming. Samuti on konkreetselt meetmete loetelus välja toodud eesmärgi saavutamiseks sunni kohaldamise volitused ja ulatus, kui need on vältimatud.²⁹

Sunni kohaldamise pädevusnorm aga tuleneb abipolitseiniku jaoks käesoleva ApolS-i 4. peatüki 2. jao § 28-st, mis sätestab, et abipolitseinik võib füüsilist jõudu, erivahendit ja relva kasutada käesoleva seaduse §-des 29–36³⁰ sätestatud alustel ja korras.³¹

Käesoleva seaduse § 29 sätestab, et abipolitseinik võib kohaldada vahetut sundi ainult

²⁷ Maurer, *Haldusõigus. Üldosa*, supra nota 8, lk 351-352.

²⁸ Maruste, R., *Konstitutsionalism ning põhiõiguste ja -vabaduste kaitse*. (Tallinn, 2004), lk 223; RKPJKO 22.12.2000, nr 3-4-1-10-00, p 28, kättesaadav riigikohus.ee.

²⁹ Näiteks ApolS § 23 p 4 sätestab, Vallasasja hoiulevõtmiseks võib kasutada vahetut sundi nii kaua, kui see on eesmärgi saavutamiseks vältimatu.

³⁰ ApolS § 29. Vahetu sunni kohaldamise lubatavus; § 30. Vahetu sunni eest hoiatamine; § 31. Abi andmine vigastatud isikule; § 32. Abipolitseinikule lubatud relvad ja erivahendid; § 33. Käeraudade ja sidumisvahendi kasutamine; § 34. Gaasipihusti, kumminuia ja teleskoopnua kasutamine; § 35. Tulirelva kasutamine; § 36. Tulirelva kasutamisest teavitamine.

³¹ ApolS §28 lg 1.

juhul, kui isikule kehtiva haldusaktiga ohu tõrjumiseks või korrarikkumise kõrvaldamiseks pandud kohustuse täitmise tagamine muu haldussunnivahendiga ei ole võimalik või ei ole õigel ajal võimalik. Kui hoiatusega määratakse isikule haldusakti täitmise tähtaeg, võib vahetut sundi kohaldada, kui isik jätab haldusakti tähtaegselt täitmata ning vahetut sundi on lubatud kohaldada ilma eelneva kohustava haldusaktita, kui haldusakti andmine ei ole võimalik vahetu kõrgendatud ohu tõrjumise või korrarikkumise kõrvaldamise kiire vajaduse tõttu.³²

Kehtetu ApoS § 4 sätestas abipolitseiniku tegevusvaldkonnad. Nimetatud paragrahv kujutas endast pädevusnormi, sest seal üksnes kirjeldati abipolitseiniku tööpõldu, kuid ei antud sekkumisvolitusi. Pädevusnorm ainuüksi ei ole aluseks teiste isikute suhtes toimingute tegemiseks, selleks peavad seaduses olema ka sekkumist õigustavad alusnormid.

Iga riigivõimu teostav institutsioon peab kontrollima, kas tal on oma kavandatavaks tegevuseks seaduslik alus ehk kas see tegevus kuulub tema pädevusse. Tegemist on üldise kohustusega kontrollida võimu teostamise pädevust. Ka haldusorgan peab enne haldusmenetluse alustamist veenduma, kas ta on pädev kavandatavat haldusakti andma või toimingut sooritama, sest pädevusest kinnipidamine on formaalse õiguspärasuse üheks nõudeks menetlus- ja vorminõuete kõrval.³³

Pädevuste järgimine ei ole pelgalt formaalsus, vaid tuleneb juba põhiseaduse §-st 14, mille järgi õiguste ja vabaduste tagamine on nii seaduseandja, täitevvõimu kui ka kohtute kohustus. Seega tuleneb juba põhiseadusest kohustus isiku õigustesse sekkumisel kinni pidada nii materiaalse kui ka formaalse õiguspärasuse printsiibist.³⁴

Uus abipolitseiniku seadus on õigusselge regulatsioon, mis on kooskõlas põhiseadusega ja sätestab selgelt abipolitseiniku pädevused ja volituste ulatuse, mis kehtetu abipolitseiniku seaduses oli puudulikult reguleeritud. Seeläbi on tagatud isikutele selgus, et millistel juhtudel ja mis ulatuses võib abipolitseinik nende suhtes toiminguid teostada. Määratlus on ühene ka abipolitseinikuna politseitegevuses osaleva isiku jaoks,

³² ApoS, § 29.

³³ Maurer, *Haldusõigus. Üldosa*, supra nota 8, lk 158

³⁴ Parrest, N., "Menetlus- ja vormivigade õiguslikud tagajärjed haldusmenetluses", magistritöö, Tartu Ülikooli Õigusteaduskond (2005), lk 12.

kuid kehtiva seaduse puuduseks on see, et oluliselt kitsenes abipolitseiniku õigus kasutada tulirelva. Tulirelva kasutamine vahetu sunnina on ilmselt äärmuslik abinõu isiku, looma või asja mõjutamiseks, ning autori arvates pole õige eristada siin abipolitseiniku ja politseiametniku pädevust, sest tegutsetakse ikkagi avaliku korra huvidel läbi politseilise tegevuse.

2. ABIPOLITSEINIKU VÄLJAÕPE

2.1 Abipolitseiniku esimese astme väljaõpe

Abipolitseiniku seaduse § 8 lg 1 sätestab, et abipolitseiniku kandidaat³⁵ peab läbima esimese astme õppe. Esimese astme õppes omandatakse abipolitseiniku tööks vajalikud algteadmised ja oskused ning nimetatud õpe kestab vähemalt 40 tundi ning lõpeb arvestusega. ApolS eelnõu seletuskirja järgselt on toodud esmaõppe aeg on miinimum kohustuslik, mille jooksul saab abipolitseinik vajalikud esmateadmised politseitegevuses osalemiseks.³⁶ Alles seejärel võib esimese astme õppe läbinud abipolitseinik osaleda politsei tegevuses koos politseiametnikuga.³⁷

Esimese astme õppes omandatakse väljaõppekava³⁸ kohaselt nõutavad teadmised ja oskused 10-s valdkonnas. Nendeks valdkondades on: õiguse alused, abipolitseiniku kaasamine, haldusmenetlus ja meetmete rakendamine, ennetus ja järelevalve, lastekaitse, tegevus sündmuskohal, isikutega suhtlemine, vahetu sund ja eriettevalmistus, esmaabi ning raadioside kasutamine. Näiteks haldusmenetluse ja meetmete rakendamise valdkonda jääva sisu väljaõppe kestuse mahuks on 8 tundi, mis on eelpool loetletud valdkondadest oma mahult ja kestuse ajast ka suurim. Tulenevalt valdkondade sisu mahust on nende väljaõppe kestuse aeg erinev. Nimetatud valdkondades sisalduva väljaõppe järgselt on abipolitseinikul omandatud teadmised riigi

³⁵ ApolS § 7. Isik, kes vastab abipolitseinikule esitatavatele nõuete ja kes on Politsei- ja Piirivalveameti peadirektori või tema volitatud ametniku otsusega arvatud abipolitseiniku kandidaadiks..

³⁶ Abipolitseiniku seaduse eelnõu (633 SE I) seletuskiri, lk 3, kättesaadav: <http://www.riigikogu.ee>.

³⁷ ApolS § 8 lg 1. Abipolitseiniku kandidaat peab läbima esimese astme õppe. Esimese astme õppes omandatakse abipolitseiniku tööks vajalikud algteadmised ja oskused. Esimese astme õpe kestab vähemalt 40 tundi ning lõpeb arvestusega. Esimese astme õppe läbinud abipolitseinik võib osaleda politsei tegevuses koos politseiametnikuga.

³⁸ Abipolitseiniku kaasamise juhend, lisa 1, kinnitatud Politsei- ja Piirivalveameti peadirektori 20.septembri 2011 käskkirjaga nr 342, muudetud PPA KK 517, 30.12.2011, kättesaadav politsei intranetis.

põhikorra, isikute õiguste ja vabaduste ning politsei tegevust reguleerivate õigusaktide kohta, teadmised avalikku korda ähvardava ohu ennetamisel, väljaselgitamisel, tõrjumisel ja avaliku korra rikkumise kõrvaldamisel osalemiseks, teadmised liiklusturvalisuse tagamisel osalemiseks, teadmised liiklusjärelvalve teostamisel osalemiseks, teadmised ja oskused abipolitseiniku seaduses sätestatud meetmete rakendamiseks ja vahetu sunni kohaldamiseks, oskused esmaabi andmiseks, teadmised ja oskused külmrelvade ja gaasirelvade ning erivahendite käsitlemiseks.³⁹

Kui abipolitseiniku kandidaat on abipolitseinikule esitatavatele nõuetele vastav ning esmase, ehk esimese astme väljaõppe edukalt läbinud, siis abipolitseiniku kandidaat nimetatakse Politsei- ja Piirivalveameti peadirektori või tema volitatud ametniku otsusega abipolitseinikuks.⁴⁰

Esimese astme väljaõppes omandatud teadmiste, oskuste, sooritatud arvestuse ja Politsei- ja Piirivalveameti peadirektori või tema volitatud ametniku otsusega abipolitseinikuks nimetamise järgselt saab isik asuda osalema politseitegevuses abipolitseiniku ülesandeid täitma üksnes koos politseiametnikuga.

Lisaks eelpool toodule, tuleneb käesoleva seaduse § 8 lg 4-st abipolitseinikule kohustus kvalifikatsiooni tagamiseks täiendusõppe läbimine ja arvestuse sooritamine vähemalt üks kord kalendriaastas. Täiendusõppe viiakse läbi sõltuvalt abipolitseiniku kvalifikatsioonist esimese astme väljaõppekava lühendatud programmi järgi ning arvestades võimalusel abipolitseiniku spetsialiseerumist politseitegevuses osalemisel konkreetsele tööliinile ja tema kvalifikatsioonile. Täiendusõppe kestuseks on arvestatud vähemalt 4 tundi. Tulirelvakandmise õigusega abipolitseiniku täiendusõppe sisaldab lisaks veel tulirelvaõppekava valdkondi.⁴¹ Tulirelvaõppe valdkondadest tuleb juttu järgmises punktis. Nimetatud täiendusõppe käigus omandatakse teadmised ka seaduste muudatustest ja politsei prioriteetidest ning uutest töömeetoditest. Nimetatud kohustuse mittetäitmine on aluseks abipolitseiniku staatuseks vabastamiseks. Nimelt abipolitseinik vabastatakse abipolitseiniku staatusest Politsei- ja Piirivalveameti peadirektori või tema

³⁹ Siseministri määrus, Abipolitseiniku kandidaadi ja abipolitseiniku väljaõppe nõuded ning arvestuse sooritamise kord, jõustunud 01.01.2011, RT I, 29.12.2010, 142, kättesaadav <https://www.riigiteataja.ee>.

⁴⁰ ApõS § 9. Abipolitseinikule esitatavatele nõuetele vastav ning esimese väljaõppe edukalt läbinud abipolitseiniku kandidaat nimetatakse abipolitseinikuks Politsei- ja Piirivalveameti peadirektori või tema volitatud ametniku otsusega.

⁴¹ Abipolitseiniku kaasamise juhend, lk 2, kinnitatud Politsei- ja Piirivalveameti peadirektori 20.septembri 2011 käskkirjaga nr 342, muudetud PPA KK 517, 30.12.201. kättesaadav politsei intranetis.

volitatud ametniku otsusega tema mittevastavuse korral käesoleva seaduse § 8 lõikes 4 sätestatud tingimustele.⁴²

2.2 Abipolitseiniku tulirelvaõpe

Abipolitseiniku seaduse § 8 lg 5 sätestab, et abipolitseinik, kellel on abipolitseiniku ülesande täitmisel vajalik kanda tulirelva, peab lisaks esmaõppele läbima tulirelvaõppe. Tulirelvaõppe kestab vähemalt 40 tundi ning lõpeb arvestusega. Arvestusel tuleb sooritada relva ning relva kasutamist reguleerivate õigusaktide tundmise eksam ning relva käsitlemise katse.

Abipolitseiniku tulirelvaõppekava koosneb kaheksast valdkonnast. Nendeks on: vahetu sund, lasketooria alused, tulirelv, ohutustehnika, tulirelva hoidmine, laskeharjutus, tõrked ja nende eemaldamine ja esmaabi.⁴³

Abipolitseiniku tulirelvaõppes omandavad abipolitseinikud teadmised tulirelva kandmise ja kasutamise õiguslikest alustest. Samuti omandavad teadmised ja oskused tulirelva hooldusest, käsitlemisest, esmaabist ning praktilise laskeoskuse. Näiteks vahetu sunni valdkonda jääva sisu väljaõppe kestuse mahuks on 12 tundi mis on eelpool loetletud valdkondadest oma mahult ja ajalise kestuse poolest ka suurim. Selle järgneb mahult laskeharjutuse valdkond 10 tunniga.⁴⁴

Politseiametnikud omandavad tulirelva alased teadmised ja oskused politseirelvastuse ja ohutustehnika õppeaines, mis kuulub konstaabli üldoskuste mooduli koosseisu. Nimetatud aine läbimise järgselt on politseiametnikul teadmised ja oskused:

- hooldamiseks ja käsitlemaks teenistusrelva vastavalt eeskirjadele;
- kasutamaks tulirelvarelva õiguspäraselt, turvaliselt, kiirelt ja täpselt.

⁴² ApolS § 42 p 2.

⁴³ Abipolitseiniku kaasamise juhend, lisa 1, lk 7, kinnitatud Politsei- ja Piirivalveameti peadirektori 20.septembri 2011 käskkirjaga nr 342, muudetud PPA KK 517, 30.12.2011.

⁴⁴ Siseministri määrus, Abipolitseiniku kandidaadi ja abipolitseiniku väljaõppe nõuded ning arvestuse sooritamise kord, jõustunud 01.01.2011, RT I, 29.12.2010, 142, kättesaadav <https://www.riigiteataja.ee>.

Politseirelvastuse ja ohutustehnika õppeaine mahuks on 6 EAP, mis töötundides teeb 156 tundi.⁴⁵ Üle poole mahust aga kulub politseiametnikul teadmiste oskuste omandamiseks ohutustehnika valdkonnast, et: tegutseda taktikaliselt õigesti isiku kinnipidamisel ja edasitoimetamisel; kontrollimaks oma impulsse/emotsioone töövõime säilitamiseks; analüüsivaks situatsiooni/nähtut ja eristama olulist infot ebaolulisest; võtmaks vastu iseseisvaid otsuseid; tulemaks toime stressiga ja suutmaks töötada kestvalt pingeolukorras.⁴⁶ Seega tulirelva õppele kuluv maht jääb võrdväärtsetesse piiridesse abipolitseiniku tulirelvaõppe mahuga.

Siseministerium on märkinud, et 40-tunnine abipolitseiniku tulirelvaõpe vastab politsei relvaõppele, sisaldades nii teoreetilist osa (relvastuse tehniline tundmine, hooldus, käsitlemine, relva kasutamise õiguslikud alused, esmaabi jms) kui ka praktilist osa.⁴⁷ Seega saab öelda, et abipolitseinike tulirelvaõppes omandatud teadmised ja oskused on samad mis politseiametnikel.

Abipolitseiniku seaduse § 8 lg 6 sätestab, et abipolitseinik, kellel on abipolitseiniku ülesande täitmisel vajalik kanda tulirelva, peab lisaks käesoleva paragrahvi lõikes 4 nimetatud täiendusõppele ja arvestusele sooritama laskmisarvestuse vähemalt üks kord kalendriaastas.

Nimetatud säte on vajalik selleks, et tagada isikute piisav kompetents ja valmisolek tulirelva õiguspäraseks käsitlemiseks.⁴⁸ Nimetatud sättest tuleneb kohustus, mille mittetäitmine on aluseks abipolitseiniku staatuseks vabastamiseks. Nimelt abipolitseinik vabastatakse abipolitseiniku staatusest Politsei- ja Piirivalveameti peadirektori või tema volitatud ametniku otsusega tema mittevastavuse korral käesoleva seaduse § 8 lõikes 4 sätestatud tingimustele.⁴⁹

⁴⁵ Õppeaine mahu arvestamisel kasutatakse mõõtühikuna EAP-d ehk Euroopa Ainepunktisüsteemi Ainepunkti. 1 EAP-na arvestada keskmise üliõpilase poolt ühe Euroopa ainepunkti saamiseks tehtavat tööd 26 arvestusliku töötunniga. (Kiisler, 2006).

⁴⁶ Sisekaitseakadeemia Politsei- ja piirivalvekolledž, Politsei eriala rakenduskõrgharidusõppe väljundipõhine õppekava, kinnitatud Sisekaitseakadeemia nõukogu 26.10.2011 otsusega nr 1.1-6/39, kättesaadav <http://www.sisekaitse.ee>.

⁴⁷ Siseministerium, Muudatuseettepanekud abipolitseiniku seaduse eelnõu kohta „Olles analüüsinud politsei relvaõppe mahtu ja programmi sisu leiame, et 40-tunnine õpe vastab politsei relvaõppele, sisaldades nii teoreetilist osa (relvastuse tehniline tundmine, hooldus, käsitlemine, relva kasutamise õiguslikud alused, esmaabi jms) kui ka praktilist osa“. 16.09.2010 nr 1-6/9-1, lk 2, kättesaadav <http://www.riigikogu.ee>.

⁴⁸ Abipolitseiniku kaasamise juhend, p 5 lg 2, kinnitatud Politsei- ja Piirivalveameti peadirektori 20.septembri 2011 käskkirjaga nr 342, muudetud PPA KK 517, 30.12.2011., kättesaadav politsei intranetis

⁴⁹ ApolS § 42 p 2.

Laskmisarvestuse mittesooritamine on aga aluseks käesoleva seaduse järgi tulirelva kandmise õiguse peatamiseks.⁵⁰

2.3 Abipolitseiniku teise astme väljaõpe

Abipolitseiniku seaduse § 8 lg 2 sätestab, et käesoleva seaduse § 3 lõikes 2 sätestatud ülesannet võib iseseisvalt täita abipolitseinik, kes on läbinud teise astme õppe mille eelduseks on esimese astme õppe edukas läbimine ning politsei tegevuses osalemine vähemalt 100 tundi.⁵¹

Teise astme koolituse eelduseks olevat praktilist kogemust st. politsei tegevuses osalemist on seaduse eelnõus põhjendatud sellega, et nimetatud aja jooksul saab abipolitseinik praktiseerida esimese astme koolituses omandatud. Samuti selleks, et abipolitseinik ise saaks hinnata ennast ja enda tahet osaleda abipolitseinikuna iseseisvalt. Oluline on ka see, et koos osalemise kaudu saab politseiametnik hinnata abipolitseiniku tegevust ja tema isikuomadusi, pingetaluvust, ning otsustavust. See on vajalik, et otsustada isiku sobivus iseseisvalt abipolitseiniku ülesande täitmiseks.⁵²

Teise astme õpe kestab vähemalt 40 tundi ning õppes omandatakse iseseisvaks ülesande täitmiseks vajalikud teadmised ja oskused. Abipolitseiniku kaasamise juhendi lisana oleva väljaõppekava teise astme väljaõppekavas on loetletud samad valdkonnad mis esimese astme õppe korral. Kui esimese astme väljaõppes omandati üldisemad teadmised ja oskused, siis teises astme väljaõppes toimub samade valdkondade süvendatud õppes. Samas rõhuasetusega nende valdkondade sisule mille omandamise järgselt on abipolitseinikud suutelised iseseisvalt täitma neile määratud ülesandeid.⁵³ Kokkuvõtvalt omandab abipolitseinik teise astme õppes teadmised iseseisvalt järelevalve teostamiseks avalikus kohas käitumise nõuete üle, teadmised avalikku korda

⁵⁰ ApolS § 12 lg 2 p 2.

⁵¹ *Ibid* § 8 lg 2. Käesoleva seaduse § 3 lõikes 2 sätestatud ülesannet võib iseseisvalt täita abipolitseinik, kes on läbinud teise astme õppe. Teise astme õppe eelduseks on esimese astme õppe edukas läbimine ning politsei tegevuses osalemine vähemalt 100 tundi. Teise astme õpe kestab vähemalt 40 tundi ning õppes omandatakse iseseisvaks ülesande täitmiseks vajalikud teadmised ja oskused. Teise astme õpe lõpeb arvestusega.

⁵² Abipolitseiniku seaduse eelnõu (633 SE I) seletuskiri, lk 9, kättesaadav: <http://www.riigikogu.ee>.

⁵³ Abipolitseiniku kaasamise juhend, lisa 1, lk 4-6, kinnitatud Politsei- ja Piirivalveameti peadirektori 20.septembri 2011 käskkirjaga nr 342, muudetud PPA KK nr 517, 30.12.2011.

ähvardava vahetu kõrgendatud ohu tõrjumiseks, teadmised ja oskused abipolitseiniku seaduses sätestatud meetmete iseseisvaks rakendamiseks ja vahetu sunni kohaldamiseks ning teadmised haldusmenetlusest ja meetme kohaldamise dokumenteerimisest.⁵⁴ Teise astme õpe lõpeb arvestusega.

Teise astme väljaõppes omandatud teadmiste, oskuste, sooritatud arvestuse ja Politsei- ja Piirivalveameti peadirektori või tema volitatud ametniku otsusega abipolitseinikuks nimetamise järgselt saab isik asuda osalema politseitegevuses abipolitseiniku ülesandeid täitma temale kindlaksmääratud piirkonnas iseseisvalt.⁵⁵

Nii nagu esimese astme õppe järgselt, peab ka teise astme väljaõppe järgselt abipolitseinik kvalifikatsiooni tagamiseks läbima täiendusõppe ja sooritama arvestuse vähemalt üks kord kalendriaastas.⁵⁶

Täiendusõppe viiakse läbi sõltuvalt abipolitseiniku kvalifikatsioonist teise astme väljaõppekava lühendatud programmi järgi ning arvestades võimalusel abipolitseiniku spetsialiseerumist politseitegevuses osalemisel konkreetsele tööliinile ja tema kvalifikatsiooni. Samas nähakse ette võimalus abipolitseiniku teise astme täiendusõppe läbiviimise korduvus kalendriaastas vastavalt teenistuslikule vajadusele.⁵⁷ Täiendusõppe kestuseks on arvestatud vähemalt 4 tundi. Tulirelvakandmise õigusega abipolitseiniku täiendusõppe sisaldab lisaks veel tulirelvaõppekava valdkondi.⁵⁸ Täiendusõppe ja laskeharjutuse arvestuse mittesooritamine toob endaga kaasa abipolitseiniku staatusest vabastamise või tulirelva kandmise õiguse peatamise.

Abipolitseinikule on seadusega pandud kohustus, kalendriaastas üks kord laskeharjutuse sooritamine. Arvestades seda, et tulirelv on suurema ohu allikas ning selle kandja peab alati arvestama võimalusega tulirelva kasutada, peab abipolitseinik autori arvates järjepidevalt ja regulaarselt tulirelvast laskmist harjutama.

⁵⁴ Abipolitseiniku kandidaadi ja abipolitseiniku väljaõppe nõuded ning arvestuse sooritamise kord, § 3, Siseministri määrus, jõustunud 01.01.2011, kättesaadav <https://www.riigiteataja.ee>.

⁵⁵ ApolS § 10 lg 1 ja 2.

⁵⁶ *Ibid*, § 8 lg 4.

⁵⁷ Abipolitseiniku kaasamise juhend, p 17, kinnitatud Politsei- ja Piirivalveameti peadirektori 20.septembri 2011 käskkirjaga nr 342, muudetud PPA KK 517, 30.12.201, kättesaadav politsei intranetis.

⁵⁸ *Ibid*, p 5 lg 2.

3. TULIRELVA KASUTAMINE

Abipolitseinikel ei ole tegutsedes väga ulatuslikke volitusi, kuid neid võidakse oma ülesannete täitmisel rünnata.⁵⁹

Erinevalt politseiametnikust võib abipolitseinik abipolitseiniku ülesande täitmisel tulirelva kasutada käesoleva seaduse § 35 järgi üksnes hädakaitstes, seejuures hädakaitse piire ületamata.

Samast seadusest tuleneb kohustus, et enne vahetu sunni kohaldamist peab abipolitseinik hoiatama isikut, kelle suhtes või kelle omandis või valduses oleva looma või asja suhtes ta kavatseb vahetut sundi kohaldada ning võimalusel määrama hoiatuses haldusakti täitmise tähtaja, mis võimaldab haldusakti adressaadil kohustuse täita. Hoiatamisest võib loobuda ainult juhul, kui hoiatamine ei ole võimalik vahetu kõrgendatud ohu tõrjumise kiire vajaduse tõttu. Tulirelva kasutamisest hoiatamise eest rahvahulga vastu ei või loobuda. Samuti on abipolitseinik kohustatud viivitamata teavitama politseiasutuse juhtimiskeskust tulirelva kasutamisest abipolitseiniku ülesande täitmisel ja vahetu sunni kohaldamisega isikule tekitatud kehavigastuse järgselt tagama isikule esimesel võimalusel esmaabi andmise ning vajaduse korral kiirabi kutsumise.

Abipolitseiniku seaduses puudub „tulirelva kasutamise“ mõiste. Selle mõiste leiame relvaseadusest⁶⁰ mille §-de 10 ja 11 kohaselt tuleb tulirelva kasutamise all mõista vahetut ja eesmärgipärast tegevust objekti tabamiseks või kahjustamiseks lendkehaga, mille suunatud väljalaskmiseks kasutatakse püssirohtu.

Politseiametnik võib tulirelva kasutada:

- vahetu ohu tõrjumisel elule või kehalisele puutumatusel;

⁵⁹ Abipolitseinik tulistas teda relvast sihtinud meest. Eesti Päevaleht 15.09.2003, arutivõrgus kättesaadav: <http://www.epl.ee/artikkel/245289>.

⁶⁰ Relvaseadus, jõustunud 31.03.2002, RT I, 2001, 65, 377, kättesaadav <https://www.riigiteataja.ee>.

- vahetult eesseisva või juba asetleidva vägivaldse esimese astme kuriteo toimepanemise või sellise kuriteo toimepanemise tõkestamisel, mille eest võib karistusena mõista eluaegse vangistuse.
- kahtlustatava, süüdistatava või süüdimõistetud kinnipidamisel või tema põgenemise takistamisel, kui temalt võib seaduse alusel võtta vabaduse või temalt on seaduse alusel võetud vabadus seoses esimese astme vägivaldse kuriteo toimepanemisega või kuriteo toimepanemisega, mille eest võib talle karistusena mõista eluaegse vangistuse.
- looma suhtes ainult looma ründamisvõimetuks muutmiseks juhul, kui seda eesmärki ei ole võimalik saavutada muu sunnivahendiga.⁶¹

Politseiametniku poolt tulirelva kasutamise õigusega kaasneb ka kohustus kaaluda leebema sunnivahendi kasutamise võimalust ning tulirelva kasutamisel tuleb teha kõik võimalik, et sellega ei seaks ohtu muud kaalukat hüve.⁶² Järgnevalt peab autor oluliseks vaadelda ka hüvesi, millest antakse ülevaade järgmises punktis.

Abipolitseiniku seaduses tulirelva kasutamist võimaldava sätte kohaselt käsitletakse abipolitseinikku, kui tulirelva omavat eraisikut ning sellest tulenevalt on tal ka politseiametnikuga võrreldes kitsamad õigused tulirelva kasutamisel. Autor seda aga õigeks ei pea. Abipolitseinik täidab vabatahtlikuna politseilisi ülesandeid, ta teeb seda koos politseiametnikuga või politseiametniku teadmisel iseseisvalt, kuid selle tegevuse laiem eesmärk on rahva teenimine. Abipolitseiniku poolt avaliku korra kaitsel antud seaduslikud korraldused on täitmiseks kohustuslikud ning abipolitseinikule laienevad avaliku võimu ülesandeid täitva isikuna riigivõimu esindaja pädevused. Kui sellise pädevusega abipolitseinikul peaks politseilises tegevuses hüpoteetiliselt tekkima vajadus kasutada tulirelva, siis peaks selle kasutamine olema politseiametnikuga sarnaselt reguleeritud.

⁶¹ Politsei- ja Piirivalve seadus, §32³ jõustunud 01.01.2010, osaliselt 01.01.2012, RT I, 2009, 26, 159, kättesaadav <https://www.riigiteataja.ee>.

⁶² *Ibid*, Politsei võib kasutada kõrgendatud ohu tõrjumiseks tulirelva, kui ohu tõrjumine muu vahetu sunni vahendiga ei ole võimalik või ei ole õigel ajal võimalik, ning arvestusega, et tulirelva kasutamisel tehakse kõik võimalik, et sellega ei seataks ohtu muud kaalukat hüvet.

3.1 Õigushüved

Õigust elule tuleb pidada kõrgeimaks sotsiaalseks ja õigushüveks. Ilma õiguseta elule kaotavad tähenduse kõik muud õigused, vabadused ja hüved. Õigus elule on eelduseks kõigi teiste õiguste ja vabaduste kasutamisele.⁶³

Elu näol on tegemist individuaalõigushüvega, kuna see on võõrandamatu ning inimesega lahutamatu seotud hüve. Individuaalõigushüve tuleneb õigushüve mõistest ning on seotud isikuga – elu, tervis, vabadus, omand jms.⁶⁴

Hüvede kandja on inimene, hüved avalduvad inimese bioloogilises eksistentsis (elu, tervis) või tema sotsiaalses ja õiguslikus seisundis (au, vabadus, sooline enesemääramine). Kõigile neile hüvedele on iseloomulik see, et nad seostuvad konkreetse isikuga.⁶⁵

Inimese elu kriminaalõiguslik kaitse tähendab vastutust tapmise ja enesetapmisele viimise eest. Kaitstav õigushüve on inimese elu, mis algab sünniga ja lõppeb surmaga.⁶⁶ Ka tsiviilõigus⁶⁷ määratleb inimese õigusvõime elusalt sündimisega. Karistusseadustik⁶⁸ mõistab tapmise all surma tahtlikku põhjustamist. Surma põhjustamine õigusvastaselt tähendab seda, et tapmise õigusvastasus on välistatud teatud asjaolude, näiteks ründaja tapmine kaitsja poolt, kui viimane ei ületa hädakaitse piire. Surma põhjustamine on võimalik vaid elava inimese suhtes. Tahtliku surma põhjustamisega on tegemist siis, kui süüdlane tegutseb otsese või kaudse tahtlusega.⁶⁹

Põhiseaduse § 16 sätestab igäihe õiguse elule. Seda õigust kaitseb seadus. Meelevaldselt ei tohi kellelki elu võtta. Õigus elule tähendab üheaegselt keeldu

⁶³ Maruste, R., *Konstitutsionalism ning põhiõiguste ja –vabaduste kaitse*. (Tallinn: Juura, 2004), lk 321.

⁶⁴ Sootak, J., *Isikuvastased kuriteod*. (Tartu: Juura, 1998), lk7.

⁶⁵ *Ibid*.

⁶⁶ *Ibid*, lk 31.

⁶⁷ Tsiviilseadustiku üldosa seadus, § 7 lg 2, jõustunud 01.07.2002, RT I, 06.12.2010, 12, kättesaadav <https://www.riigiteataja.ee>.

⁶⁸ Karistusseadustik, jõustunud 01.09.2002, RT I, 2001, 61, 364, kättesaadav <https://www.riigiteataja.ee>.

⁶⁹ Sootak, J., *Isikuvastased kuriteod*. (Tartu: Juura, 1998), lk 36.

kelleltki meelevaldselt ja seadusevastaselt elu võtta ning kohustust kaitsta elu. Põhiseadusest tulenev keeld meelevaldselt kelleltki elu võtta jätab lahtiseks võimaluse, et see võib mittemeelevaldselt siiski teatud juhtudel aset leida. Ka Euroopa inimõiguste konventsiooni kohaldamise praktika artikkel 2 käsitleb õigust elada. Selle artikli teises lõikes on loetletud kolm erandjuhtumit, mil elu võtmine on õigustatud, kui seda teeb riik.⁷⁰

Euroopa inimõiguste konventsiooni kohaldamise praktika artikkel 2 esimese erandjuhtumi kohaselt võib riik võtta inimese elu, kui õigusvastase vägivalla eest on vaja kaitsta teist inimest. Kuid sel juhul on väga oluline, et see vajadus oleks absoluutne. Absoluutse vajaduse juures peab aga arvestama veel sellega, et sellise jõu kasutamine peab olema vältimatu ehk möödapääsematu, näiteks inimese kaitsmine õigusvastase vägivalla eest. Ehk kui on tarvis kaitsta teist inimest õigusvastase vägivalla eest, siis võib kasutada vahendeid, mis omavad surmavat jõudu (nt tulirelv) ning sellega rikkuda õigusvastast rünnet toimepaneva isiku põhiseaduslikku õigust elule. Kuid sellisel juhul peab ka toimepandav õigusvastane vägivald olema selline, mis tingiks absoluutse vajalikkuse ehk vältimatuse tingimuse. Sellisest juhtumist saame rääkida siis, kui õigusvastasesse ründesse mittesekkumisel on ohus rünnatava isiku elu ja tervis. Seejuures peab vajalikkus jääma proportsionaalseks taotletava eesmärgi ja sündmuse asjaoludest tulenevate vajadustega. Artiklis on selgelt sätestatud, et sellist kaitset õigusvastase ründe eest saab teostada ainult riik. Ehk siis sellist kaitset teostavad ametnikud, kes töötavad riigi nimel, ning kellele riik on pannud sellise kohustuse kaitsta isikut õigusvastase ründe eest.⁷¹

Vaatamata selle, et hädakaitse on igapäevane õigus, ei laiene see politseiametnikule. Politseiametnik on riigiga teenistus- ja ustavussuhtes, ta on läbinud vajaliku väljaõppe ning riik usaldab politseiametnikule vahetu sunni ülesanded, varustades politseiametniku vastavate erivahendite ja tulirelvaga. Sellest tulenevalt kehtivad politsei poolt vahetu sunni teostamisele ka rangemad nõuded ning teenistusülesannete täitmisel ei saa politseiametnik tugineda süüd välistavale hädakaitse või hädaseisundi argumendile. Ka siis, kui teenistusülesannete täitmisel tekib oht politseiametniku enda

⁷⁰ Uibopuu, H-J., *Inimõiguste rahvusvaheline kaitse*. (Tallinn: Juura, 2000), lk 27.

⁷¹ Roosma, P., Kommentaarid §-le 16, Eesti Vabariigi põhiseadus, Kommenteeritud väljaanne. Juura 2002, § 16 kommentaar.

elule või tervisele, reguleerib tema tegevust politseiseadus.⁷²

Õigushüvesid ei jagata tähtsateks ega vähem tähtsateks. Elu, kui olulise hüve kahjustamine on taunitav. Tegu on hüvega, mis on otseselt seotud inimese eksistentsiga ning mida ei ole võimalik kahjustamise järgselt taastada. Sellest ka tema olulisus ja teiste seaduste vaieldamatu kooskõla põhiseadusega, et kaitsta seda, nii meelevaldse, kui tahtmatu kahjustamise eest.

3.2 Hädakaitse

Hädakaitse on kahjustav tegevus, mis on vajalik iseenda või teise isiku vastase (elu, tervist, vara või muud õigushüve kahjustava) õigusvastase ründe tõrjumiseks juhul, kui ei ületata hädakaitse piire (vt TsÜS § 140). Hädakaitse piiride ületamiseks on vastavalt KarS § 28 lõikele 2 kaitse ilmne mittevastavus ründe iseloomule ja ohtlikkusele, samuti ründajale kavatsetult või otsese tahtlusega liigse kahju tekitamine. Lõike 3 kohaselt võimalus vältida rünnet või pöörduda abi saamiseks teise isiku poole ei välista õigust hädakaitsele.

Õigus hädakaitsele on igal isikul, sh teovõimetul isikul. Kahju on lubatud tekitada üksnes ründajale. Hädakaitse seisundis kahju tekitaja ei pea lahendama ründaja süüküsimust. Näiliku hädakaitse korral võib kahju tekitaja vastutada hooletuse eest.⁷³

Hädakaitse seisund tekib vahetult olemasoleva või vahetult eesseisva õigusvastase ründe tõttu. Õigusvastane rünne on ka olulisim tunnus, mis piiritleb hädakaitse hädaseisundist. Rünne peab olema isiku poolt ja suunatud kaitsja enda või teise isiku õigushüvede vastu. Selleks, et hädakaitsest rääkida, tuleb kõigepealt tuvastada hädakaitse seisund. Alles siis saab minna edasi järgmisele tasandile ja vaadata, kas kaitsetegevus on õigustatud – jäi hädakaitse piiridesse või ületas neid. Kui kaitse seisundit ei ole, ei ole ka hädakaitset kui õigustavat asjaolu ning kaitsetegevust ennast ei ole vaja hakatagi analüüsima.⁷⁴

⁷² Õiguskantsleri märgukiri.

⁷³ Tampuu, T., *Deliktiõigus võlaõigusseaduses. Üldprobleemid ja delikti üldkoosseisul põhinev vastutus: teo õigusvastasust väistavad asjaolud*. Juridica, 2003, nr 2, lk 78-79.

⁷⁴ Sootak, J.; Pikamäe, P., *Karistusseadustik kommenteeritud väljaanne*. (Tallinn: Juura, 2004), lk 124.

Ründest tuleneva ohu määratlemiseks tuleb olukorda hinnata ning tuvastada, kas oht kaitsja õigushüvele oli olemas või mitte. Hindamine toimub *ex ante* – eeldatav objektiivne vaatlaja asetatakse sündmuse ette ja hinnatakse, kas ta oleks antud olukorras leidnud, et hüve kahjustamine on tõenäoline. Kui see tema käsutuses olevatest andmetest tuleneb, on oht olemas.⁷⁵ Seega on oluline isikul, kes otsustab kasutada tulirelva enese või vara kaitseks hinnata, kas oht tema õigushüvele on olemas või mitte. Alles siis, kui isik on veendunud, et selline oht on olemas, võib ta kasutada äärmuslikel juhtudel tulirelva, kui see vastab ründe ohtlikkusele.

Õigus hädakaitsele on kaitsjal siis, kui on saanud hädakaitse seisund ja seni kuni seisund pole lõppenud. Hädakaitse seisundi tekkimist käsitletakse Riigikohtu kriminaalkolleegiumi otsuses 3-1-1-124-01 21. jaanuaril 2002. a Väino Teearu süüdistusasjas KrK § 100 järgi. Selles lahendis on kohus seisukohal, et hädakaitse seisund eeldab vahetut või vahetult eesseisvat õigusvastast rünnet. Seega algab ta ajahetkest, mil luuakse eelseisva ründe vahetu oht. Kriminaalõiguse teoorias ja praktikas on omaksvõetud seisukoht, et rünnatav ei pea ootama hetkeni, mil hakatakse reaalselt kahjustama tema õigushüvesid (nt rünnatav ei pea ootama hetkeni, mil teda lüüakse). Vahetust käsitletakse neis situatsioonides nõ ettevalmistava staadiumi viimase etapina, mis vahetult eelneb katsele. Selline lähenemine on põhjendatav kaalutlusega, et potentsiaalselt rünnatavalt isikult ei saa nõuda pikemat ootamist, kuna see asetaks ta liialt suurde ohu. Seega tuleb vahetu ründena vaadelda ka käitumist, mis küll veel mingit õigust ei riku, kuid võib selleks rikkumiseks koheselt muutuda. Riigikohtu kriminaalkolleegium rõhutab, et võimaliku hädakaitse situatsiooni tunnustamiseks ei tule vaadelda mitte ainult konkreetselt enne tulistamist toimunut, vaid ka sellele eelnenud sündmuste käiku.⁷⁶

Õigus hädakaitsele on kaitsjal siis, kui on saanud hädakaitse seisund ja seni kuni seisund pole lõppenud. Hädakaitse seisund kestab ajaliselt nii kaua, kuni ründe oht on reaalne ja kuni ründaja vahetpidamata teostab sellist rünnet, mis seab vahetult ohu rünnatava tervise või elu.

Hädakaitse seisund lõppeb siis, kui rünne on täielikult tõrjutud või lõppenud ning

⁷⁵ Sootak, J.; Pikamäe, P., Karistusseadustik kommenteeritud väljaanne. (Tallinn: Juura, 2004), lk 124-125.

⁷⁶ Riigikohtu kriminaalkolleegiumi otsus 3-1-1-124-01, 21. 01. 2002, Väino Teearu süüdistusasjas, RT III 2002, 5, 45, kättesaadav <http://www.riigikohus.ee/?id=11&tekst=RK/3-1-1-124-01>.

vajadus kaitsevahendite järele ära langenud. Seega, kui ründaja lõpetab teostamast sellist rünnet, mis seaks vahetult ohtu rünnatava tervise või elu on hädakaitse seisund lõppenud.⁷⁷

Lähtuvalt sellest on arusaadav, et hädakaitset võib teostada ainult hädakaitse seisundis ning see peab olema proportsionaalne ründe ohtlikkuse ja iseloomuga. Kui aga teostatakse nn. kaitset enne hädakaitse seisundi tekkimist või peale sellise seisundi lõppemist on tegu õigusvastase ründega.

Selleks, et saaks rääkida hädakaitse teostamisest, peavad nii ründaja kui kaitsja poolt olema täidetud teatud tingimused:

Ründaja poolt:

- Rünne peab olema õigusvastase iseloomuga, mis on suunatud rünnatava tervise või elu ohtu seadmisele.
- Rünne peab olema reaalselt teoksil (lüüakse, tulistatakse) või kui on seoses reaalse ohuga tekkinud hirm, siis ei pea ootama ning võib teostada hädakaitset. Hirmu suuruse määrab kaitsja realistlik arusaam ründe võimalikest tagajärgedest (ohtlikkusest) ja millise agressiivsusega, vahenditega, üleolekuga ning situatsioonis (iseloomuga) teostatakse rünnet.
- Rünne peab olema tegelik (tõene), aga mitte näiline. Näiliku ründe korral reaalselt rünnet ei ole toimunud, kuid on käitumise iseloomu järgi oli tekitatud kaitsjale/rünnatavale hirmu tunne.⁷⁸

Kaitsja poolt:

- Kaitsta võib igaüks ükskõik kelle õigusi (juriidilise isiku, enda või teise füüsilise isiku).
- Kaitset teostades tekitatakse kahju ainult ründajale samaaegse ründe vastu. Kui kaitsja tekitab kahju ründe tõrjumisel kolmandale isikule pole tegemist hädakaitsega, vaid kuriteoga (sooritatud tahtlikult või ettevaatamatuse tõttu).
- Kaitse käigus ründajale tekitatud kahju suurus ei tohi ületada hädakaitse piiri.⁷⁹

Seega on hädakaitse vaadeldav kui teatud seisundis või olukorras õigustatud tegevust, mis on vajalik vahetu õigusvastase ründe tõrjumiseks läbi ründaja õigushüvede kahjustamise. Ründaja saab olla üksnes inimene, sest ainult inimene on hüvede kandja.

⁷⁷ Lillemets, R., Vajan relva! 5, (Kirjastus: Talmar ja Põhi, 2004), lk 85.

⁷⁸ *Ibid.*

⁷⁹ *Ibid.*

Hädakaitse olemus seisneb selles, et olles sattunud sellisesse olukorda, kus tuleb kaitsta elu, tuleb osata hinnata selle seisundi eripärast tulenevat olukorda adekvaatselt. See tähendab, et kaitse iseloom ja valitud vahend ei ületaks oluliselt ründe iseloomu. Samas võib kaitse iseloom olla selline mis tagab kohese ründe peatamise rünnatava hüvele. Näiteks võib isik teostada surmava lasu teda noaga ründava isiku pihta, et peatada viimase teostatav rünne rünnatava õigushüvele milleks on vähemalt tervis. Erinevalt abipolitseinikust, politseiametnikul sellist õigust ei ole, sest viimane peab endast tegema kõik selleks, et vältida elu võtmist. Kaitse on õiguspärane, st õigusvastutust välistav, kui tegutsetakse proportsionaalselt ründe iseloomu ja vahendiga ning kahjustatav hüve ei ole oluliselt suurem kaitstavast hüvest. Hädakaitse puhul on oluline, et kui kasutada tulirelva enese või teise isiku kaitsel õiguspärase hädakaitse korral ning kohasel viisil, siis on välistatud nii kuriteo- kui ka väärteokoosseisu omistamine isikule.

3.3 Hädaseisund

Riigikohtu kriminaalkolleegiumi otsuses 3-1-1-95-06 30. oktoobril 2006. a Vladimir Tumanovi süüdistusajast KarS § 361 lg 1 järgi on kohus seisukohal, et sarnaselt hädakaitsega on hädaseisundi puhul tegemist õigusvastasust välistava asjaoluga, mida kontrollitakse alles deliktstruktuuri teisel tasandil ja millele peab eelnema etteheidetava teo koosseisupärasuse tuvastamine. Karistusseadustiku § 29 kohaselt ei ole tegu õigusvastane, kui isik paneb selle toime, et kõrvaldada vahetus või vahetult eesseisvat ohtu enda või teise isiku õigushüvedele, tema valitud vahend on ohu kõrvaldamiseks vajalik ning kaitstav huvi on kahjustatavast huvist ilmselt olulisem. Huvide kaalumisel arvestatakse eriti õigushüvede olulisust, õigushüve ähvardanud ohu suurust ning teo ohtlikkust. Üldisemas tähenduses tuleb hädaseisundi all mõista vahetus ohtu enda või teise isiku õigustatud huvile, mida saab kõrvaldada üksnes teisele õigustatud huvile (asjassepuutumatu kolmanda isiku õigushüvedele) kahju tekitamisega.⁸⁰

Hädaseisundi eeldusi kontrollides tuleb eristada hädaolukorda ja päästetoimingut. Oht on olukord, kus on põhjust tõsiselt karta õigushüve kahjustumist ja nagu hädakaitse

⁸⁰ Riigikohtu kriminaalkolleegiumi otsus 3-1-1-95-06, 30 oktoober 2006, Vladimir Tumanovi süüdistusajast, RT III 2006,40,339 kättesaadav <http://www.riigikohus.ee/?id=11&tekst=RK/3-1-1-95-06>.

puhulgi, tuvastatakse see nn objektiivselt kõrvaltvaatlejast lähtuvalt. Ohu olemasolu ei sõltu selle päritolust (loodusnähtus, looma käitumine vms), kuid oluline erinevus võrreldes hädakaitsega on selles, et hädaseisundi korral puudub õigusvastane rünne õigushüvele. Päästmistoiming on koosseisupärane tegu, mis on ohu kõrvaldamiseks või vähendamiseks objektiivselt vajalik ja mis subjektiivselt on kantud päästmistahtest.⁸¹

Erinevalt hädakaitsest on hädaseisundi korral õigushüve päästmistoiming üksnes siis õigustatud, kui hüve päästmiseks ei olnud muud võimalust. Hädaseisund puudub, kui isikul oli võimalus põgeneda või abi kutsuda. Päästmistoiming on vajalik siis, kui see on ohu tõrjumiseks sobiv ja kahjustatud hüve jaoks säästvaim. Seejuures tuleb lähtuda proportsionaalsuse põhimõttest, mis tähendab õigushüvede omavahelist kaalumist. Võrdsete hüvede korral võrreldakse ähvardava ohu suurust. Otsustada tuleb ka päästmistoimingu ohtlikkuse üle, mis eeldab laiemat hinnangut päästmistoimingu olemusele. Siinkohal tuleb kontrollida ka seda, kas ei ole tegemist süülise hädaseisundiga.⁸²

3.4 Hädakaitsepiiride ületamine

Hädakaitse piiri ületamine loetakse vastavalt KasS § 28-le õigusvastaseks teoks ning selle piiri ületamine seisneb tarbetu, kaitse seisukohalt asjatu kahju tekitamise ründajale. See on kaitse ilmne mittevastavus ründe iseloomule ja ohtlikkusele, mille kindlakstegemine ning reaalne tajumine on otsustava tähtsusega, et kaitsja ei jääks süüdi, st ei ületaks hädakaitse piiri. Selleks tuleb kaitsjal esmalt määratleda ründe iseloom.⁸³

Riigikohtu kriminaalkolleegiumi otsuses 3-1-1-124-01 21. jaanuaril 2002. a Väino Teearu süüdistusasjas KrK § 100 järgi on käsitletud ka hädakaitse piire ning selle ületamist. Kohus on seisukohal, et hädakaitse piiride analüüsimisel tuleb leida vastus

⁸¹ Riigikohtu kriminaalkolleegiumi otsus 3-1-1-95-06, 30 oktoober 2006, Vladimir Tumanovi süüdistusasjas, RT III 2006,40,339 kättesaadav <http://www.riigikohus.ee/?id=11&tekst=RK/3-1-1-95-06>.

⁸² Riigikohtu kriminaalkolleegiumi otsus 3-1-1-124-01, 21. 01 2002, Väino Teearu süüdistusasjas, RT III 2006,40,339, kättesaadav <http://www.riigikohus.ee/?id=11&tekst=RK/3-1-1-95-06>.

⁸³ Lillemets, R., Vajan relva! 5, (Kirjastus: Talmar & Põhi, 2004), lk 86.

kaitse nõutavuse kohta, st tuleb vaadelda kõiki asjaolusid, eriti ründaja tugevust, ohtlikkust ja rünnatava kaitsevõimalusi. Põhimõtteliselt on rünnataval õigus valida temale kättesaadav kaitsevahend, ka tulirelv, mis lubab eeldada ründe kohest ja lõplikku kõrvaldamist. Riigikohtu kriminaalkolleegium peab siinkohal vajalikuks rõhutada aga järgmist. Hädakaitse, kui üldosaline lubav klausel õigustab ründaja õigushüvede kahjustamist, st õiguslikult on aktsepteeritav temale ka surmavate vigastuste tekitamine tulirelvaga, kuid see võib olla vaid kaitse viimaseks vahendiks. Tulirelva kasutamise osas on õigusteooria esitanud järgmised nõuded. Esmalt tuleb ründajat tulirelva võimaliku kasutamise hoiatada või teha hoiatuslask ning alles seejärel, ründe jätkumise korral, on lubatud tulistada ründaja pihta ehk siis lubatud on sellised kaitsevahendid, mis kaitse seisukohalt pole kaheldavad ning teisalt jälle ei ületa asjatult ründe ohtlikkust ja intensiivsust. Need piirangud ei kehti küll juhul, kui pärast hoiatuslasku poleks rünnataval enam võimalik rünnakut eemale tõrjuda, st sellistel juhtudel pole kohustus valida säästvat vahendit.⁸⁴

Kaitsjal on soovitatav enne kaitse sooritamist hinnata hädakaitse perioodil oma olukord järgmiselt:

- koht, kus rünne toimub – on täiesti erinev riskitase, kui rünne toimub näiteks rahvarohkes kohas (tänav, kaubamaja, korter), suletud ruumis või metsas,
- ründe toimumise aeg – kaitsja hirmutunne on suurem õhtusel pimedal ajal,
- ründajate hulk – kindlasti on hirm mitme ründaja ees suurem, kui ühe puhul,
- kaitsjal tuleb hinnata ka kõikvõimalikke ründevahendeid ning nende ohtlikkust, samuti ründaja füüsilist seisundit ja agressiivsust.⁸⁵

Hinnates olukorda eeltoodud kriteeriumite järgi, on võimalik tuvastada ründe iseloomu ning mõista reaalse ohu suurust. Lähtuvalt sellest, kui suurt ohtu inimene endale tajub, saab ta valida vahendid, millega ta ennast kaitseb. Valides vahendeid tuleb lähtuda ründajale õiguspäraselt lubatud kahju tekitamisest, millega ei ületataks hädakaitse piiri. Tekitav kahju hädakaitse seisundi perioodil võib olla ärahoitavast kahjust rünnatavale väiksem, võrdne või suurem, kuid ei tohi olla tunduvalt suurem.

Kaitsja, teostades hädakaitset, peab oma psüühilise erutuse tingimustes aru saama häda-

⁸⁴ Riigikohtu kriminaalkolleegiumi otsus 3-1-1-124-01, 21. 01 2002, Väino Teearu süüdistusjasjas, RT III 2002, 5, 45, kättesaadav <http://www.riigikohus.ee/?id=11&tekst=RK/3-1-1-124-01>.

⁸⁵ Lillemets, R., Vajan relva! 5, (Kirjastus: Talmar & Põhi, 2004), lk 85

kaitse dünaamikast. Alati eelneb hädakaitseisundile ajaline etapp, mis oma iseloomult ja ohtlikkusest ei põhjusta veel kahju kellegi tervisele ega elule. Näiteks suulised ähvardused, sõim, rusikavibutused, noa demonstratiivne näitamine jms. Sellisel perioodil tekitatud kahju ründajale on kvalifitseeritav kuriteona kaitsja poolt.⁸⁶

3.5 Põhjaprefektuuri ametnike ja abipolitseinike soovitusel võimalusega kasutada tulirelva

Autor viis lõputöö raames läbi ekspertintervjuud Põhja prefektuuri ekspertidega ja kahe abipolitseinikuga. Intervjuu viis autor läbi intervjuueeritavatega aprillist maini ja ühe kaupa ning erinevatel aegadel ja kohtadel.

Intervjuueeritavad:

- Harro Aitai, Põhja prefektuuri korrakaitsebüroo piirkondliku politseitöö talituse korrakaitseteenistuse vabatahtlike koordineerija ehk abipolitseinike formeeringu juht. Harro Aitai on politseiametnik alates 2004. a ja tema vastutab kogu vabatahtlike tegevuse koordineerimise eest Põhja prefektuuris alates 2008. a. Ta organiseerib ja viib läbi abipolitseinike koolitusi.
- Illimar Reinbusch, abipolitseinik alates 2005. a, Põhja prefektuuri abipolitseinike formeeringujuhi abi reservliikmete alal. Abipolitseiniku rühma järgi kuulub ta Põhja prefektuuri kriminaalbüroo organiseeritud ja raskete kuritegude talituse juurde. Politseilises tegevuses (kriminaalpolitsei ja korrakaitsevaldkonnas) osaleb ta igakuiselt 100-120 tundi.
- Kaupo Kaskla, abipolitseinik alates 2007. a, Põhja prefektuuri Lõuna osakonnas. Politseilises tegevuses osaleb regulaarselt (kolm korda kuus) ja peamiselt patrullimise ning liiklusjärelvalve teostamisel. Käesoleva aasta 12. mail saavutas ta abipolitseinike kutsemeisterlikkuse võistlustel nii individuaalses, kui võistkondlikus üldarvestuses teise koha.
- Urmas Tobias, abipolitseinik alates 1993. a. Abipolitseiniku rühma järgi kuulub Põhja prefektuuri kriminaalbüroo varavastaste kuritegude talituse juurde. Politseilises tegevuses osaleb ta regulaarselt.

⁸⁶ Lillemets, R., Vajan relva! 5, (Kirjastus: Talmar & Põhi, 2004), lk 87

Kõikidele intervjuueeritavatele esitati ühesugused küsimused:

- Kas abipolitseinikul peavad olema tulirelva kasutamisel sarnased õigused politseiametnikuga? Miks?
- Kas tulirelva alane väljaõpe on piisav? Kuidas täiendada?

Esimesele küsimusele vastasid kõik intervjuueeritavad sarnaselt. Nimelt on nad arvamusel, et abipolitseinikul ei pea olema tulirelva kasutamisel sarnased õigused politseiametnikuga. Samas tunnistasid kõik intervjuueeritavad üksmeeselt, et tulirelva kasutamise õiguslikud alused, kui seda võimaldab hädakaitse, peavad olema suuremad. Näiteks oma vastust nimetatud küsimusele põhjendas Kaupo Kaskla sellega, et „abipolitseinik ei peaks tulirelva kasutama sõiduki peatamiseks, tulenevalt puudulikest laskeharjutuste läbiviimisest“. Suuremate õiguste vajadust põhjendas Harro Aitai õigusrikkuja põgenemisel, tema peatamise eesmärgil hoiatuslasu õhku sooritamise vajadusega. Suuremate õiguste vajadust põhjendas ka näitlikult Illimar Reinbusch, sellega, et isiku käes oleva tulirelva olemasolul, tema, kui abipolitseinik ei tohi kasutada ametirelva isegi ähvardamiseks, et sundida isikut relva käest panema. Selline olukord võib aga vastata kõrgendatud ohu kriteeriumitele.

Sarnaselt esimesele küsimusele vastasid intervjuueeritavad ka teisele küsimusele. Nimelt on nad arvamusel, et tulirelva alane väljaõpe on ebapiisav. Nimetatud väljaõppe all pidasid abipolitseinikud silmas tulirelvast laskmise harjutamist. Erinevalt Illimar Reinbuschist ja Kaupo Kasklast, pidasid Harro Aitai ja Urmas Tobias silmas neljakümne tunnist tulirelva alast välja õpet, mis nende arvates on piisav ning oma kestuselt isegi liiga pikk, võrdluses teatud politseiametnikele läbiviidava koolitusega. Tulirelva väljaõppe järgselt, peamiselt täiendusõppe käigus soovivad kõik intervjuueeritavad abipolitseinikud saada rohkem ja regulaarselt tulirelvast laskmise harjutamist.

Intervjuudest tuleneva põhjal saab väita, et abipolitseiniku õigused tulirelva kasutamiseks ei pea olema täpselt samad, mis politseiametnikul, kuid abipolitseinikule hädakaitsest tulenevad õiguslikud alused ei ole piisavad abipolitseiniku osalemisel politseilises tegevuses kõigi ülesannete täitmiseks.

Neljakümne tunnine abipolitseinike tulirelva alane välja õpe on piisav, kuid täiendõpe peaks toimuma järjepidevalt, sest harjutamata oskused hääbuvad.

Eelpool toodu järgselt peab autor väga tähtsaks abipolitseinikele regulaarsete laskealaste harjutuste läbiviimise korraldamist ja koolitusprogrammide täiendamist.

KOKKUVÕTE

Lõputöö eesmärgiks oli uurida, milline on abipolitseiniku pädevus kanda ja kasutada tulirelva võrreldes seda politseiametnike õigusega. Samuti anda ülevaade abipolitseinike väljaõppest ja selle piisavusest ohutu ja õigusliku tulirelva kasutamiseks ning töötada välja ettepanekud probleemi lahendamiseks.

Lõputöö eesmärgi saavutamiseks ja uurimisprobleemide lahendamiseks autor analüüsis, et mis tingis uue abipolitseiniku seaduse vastuvõtmise ja mis tühimikku see täitis; analüüsis abipolitseinike mõistet ja pädevust, kasutada tulirelva varem kehtinud abipolitseiniku seaduse ja kehtiva redaktsiooni järgi võrdluses politseiametnikega; analüüsis hädakaitstes tulirelva kasutamist ja abipolitseiniku koolitusprogramme.

Uurimistulemusena selgus, et kuivõrd kehtivat abipolitseiniku seadust muudeti enamike sätete osas, siis tulenevalt Vabariigi Valitsuse 28.09.1999.a määruse nr 279 "Õigustloovate aktide eelnõude normitehnika eeskiri" § 21 lõikest 6, koostati uus seadus ning tunnistati senine abipolitseiniku seadus kehtetuks, kuna kehtivat seadust muudeti rohkem kui üks kolmandik seaduse tekstist.

Uue abipolitseiniku seadusega loodi kaasaegne ja õigusselge regulatsioon, mis on kooskõlas põhiseadusega ja sätestab selgelt abipolitseiniku pädevused ja volituste ulatuse ning nende kaasamise eeldused, mis kehtetu abipolitseiniku seaduses oli puudulikult reguleeritud. Pädevuse täpne määratlemine on vajalik igapäevaste põhiõiguste ja vabaduste kaitseks riigivõimu omavoli eest ning see kannab endas õigusselguse põhimõtet, mille järgi seadused ja muud õigusaktid peavad olema sõnastatud selliselt, et igapäev oleks võimalik neid mõista ning neid järgida.

Samuti piiritleb seadus selgelt abipolitseilise tegevuse muust erialasest tegevusest. Nimelt määratleb see selgelt abipolitseiniku mõiste ja välistab võimaluse, et isik saaks

muu tegevuse raames rakendada abipolitseinikule antud volitusi.

Uurinud kaitse teostamist hädakaitse seisundis, jõudis autor järeldusele, et hädakaitse on vaadeldav kui teatud seisundis või olukorras õigustatud tegevus, mis on vajalik vahetu õigusvastase ründe tõrjumiseks läbi ründaja õigushüvede kahjustamise. Ründaja saab olla üksnes inimene, sest ainult inimene on hüvede kandja. Kaitse iseloom võib olla selline, mis tagab kohese ründe peatamise rünnatava hüvele. Nimelt abipolitseinik võib teostada surmava lasu teda noaga ründava isiku pihta, et peatada viimase teostatav rünne rünnatava õigushüvele, milleks on vähemalt tervis. Erinevalt abipolitseinikust, politseiametnikul sellist õigust ei ole, sest viimane peab endast tegema kõik selleks, et vältida elu võtmist.

Arvestades seda, et abipolitseinik täidab politseilisi ülesandeid ja seetõttu peab eeldama, et ta on võimeline tulirelva kasutama täpselt samasugustel tingimustel ja eesmärgil nagu teeb seda politseiametnik.

Lähtudes eelpool toodudust ja abipolitseiniku ja politseiametniku ühesugusest koolitusest tulirelva kasutamisel ning piisavast väljaõppest, jõudis autor järeldusele, et abipolitseinikule peab samuti laienema kohustus tegemaks endast kõik, et vältida tulirelva kasutamisel, olulise hüve, elu kahjustamist. Nimetatud kohustus peaks olema sätestatud abipolitseiniku seaduses vahetu sunni kasutamise lubatavuse täiendava tingimusena tulirelva kasutamisel.

Kuna autor teeb ettepaneku kehtestada abipolitseinikule tulirelva kasutamisel sarnased õigused politseiametnikuga ja toetudes lõputöö raames läbi viidud ekspertintervjuu tulemustele, on autor arvamusel, et abipolitseiniku tulirelva alane täiendõpe peab olema mahukam ja regulaarsem. Selleks teeb autor ettepaneku täiendada koolitusprogrammi järgmiselt: tulirelva kasutamise õiguslike aluste kinnistamine läbi erinevate kaasuste arutelu vähemalt kahel korral kalendriaastas ja laskealaste harjutuste läbiviimine vähemalt neljal korral kalendriaastas. Nimetatud täiendõppe regulaarsusega suureneks abipolitseiniku teadvus tulirelva kasutamise õiguspärasusest ja oskus täpselt tulirelvast lasta.

Samuti teeb autor ettepaneku abipolitseinikule tulirelva kasutamise võimaldamist isikut ründava looma peatamiseks, mis käesoleval ajal on hädakaitstes välistatud. Selline kaitse

võimalus oleks mõeldav hädaseisundis, kuid abipolitseiniku seadus sätestab konkreetselt, et abipolitseinik võib tulirelva kasutada üksnes hädakaitstes.

Nimetatud kaitse võimalus peab olema sätestatud abipolitseiniku seaduses tulirelva kasutamist võimaldava punktina mida täiendaks vahetu sunni lubatavuse paragrahvis kohustus vähem vigastusi tekitava vahendi kasutamise kaalumist.

Tööst saab edasi arendada järgmisi uusi uurimisteemasid:

- abipolitseiniku poolt tulirelva kasutamise õiguspärasus prefektuuri lõikes;
- abipolitseiniku poolt tulirelva kasutamise õiguslikud alused teistes riikides.

SUMMARY

The aim of the graduation paper was to study the compliance of assistant police officers to carry firearms as well as to use it compared to the corresponding rating of police officers. Overview of training assistant police officers and sufficiency of such training in terms of safe and legal usage of firearms has been given, also proposals for finding solutions to problems.

The author analysed the background for passing the law on assistant police officers and the gap it filled, in order to reach the aim of the paper. Concept and sphere of competency of assistant police officers was also analysed in the context of the previous law on the assistant police officers right of using firearms compared to such terms of the valid edition of the legislative act. Legitimate self-defence and training programmes of assistant police officers have been analysed as well.

As the result of the study it appeared that almost all provisions of the valid law on assistant police officers were amended and based on the regulation No. 279 by the Government of the Republic from 28.09.1999 „Rules of Drafting Legislation of General Application“ § 21 subsection 6, completely new law was worked out and the law that was valid so far was repealed as more than one third of its contents had been amended already.

Through the creation of a contemporary legislative document on assistant police officers in concordance with the Constitution, the competency and scope of powers of assistant police officers was prescribed as well as prerequisites for their involvement - which was stipulated inadequately so far. Precise definition of the competency is vitally important for the protection of human rights and fundamental freedoms against the arbitrary exercise of state authority and it carries general principle of law according to which

laws and other legislative documents have to have wording that would be understandable and observed by everyone.

The law determines assistant policing clearly, isolating it from any other professional activities. The notion of assistant police officer is clearly defined and the possibility of using powers of an assistant police officer within the frames of any other activities is excluded.

After studying self-defence situations, the author concluded that self-defence can be dealt with as a justified act in certain situations/conditions in order to combat an immediate unlawful attack by damaging legal rights of the attacker. Attacker may only be a person as only human beings carry legal rights. Character of the defence may provide immediate suspension of attack against the rights of the attacked person. More specifically – the assistant police officer may aim a potentially lethal gunshot against the attacking him person in order to stop the latter from violating legal rights of the attacked person – or his health. Unlike assistant police officers, the rank and file police personnel does not have a right like such, and the latter must do everything possible to avoid taking life.

Based on the above and due to the standard training of both assistant police officers and staff police officers regarding to the training to use firearms as well as exhausting level of training, the author concluded that assistant police officers have the obligation to do everything what they are capable of, to avoid casualties. Such a requisite should be prescribed by the law on assistant police officers – enforcement of direct sanctioned coercive measures as an auxiliary to the use of firearms.

Another proposal, made by the author concerned possible use of firearm for assistant police officers to stop an animal from attacking a person. In this moment it is not allowed even for self-defence. Such defence would be applicable in a situation of danger but the law prescribes explicitly that assistant police officers are supposed to use firearms only for self-defence against human attackers.

Such defence should be prescribed by the law on assistant police officers as a clause that stipulates the use of firearm with the complementary condition in the paragraph to consider using means that cause lesser bodily injuries.

VIIDATUD ALLIKATE LOETELU

Abipolitseiniku kaasamise juhend, kinnitatud Politsei- ja Piirivalveameti peadirektori 20.septembri 2011 käskkirjaga nr 342, muudetud PPA KK 517, 30.12.2011, kättesaadav politsei intranetis.

Abipolitseiniku kaasamise juhend, lisa 1, kinnitatud Politsei- ja Piirivalveameti peadirektori 20.septembri 2011 käskkirjaga nr 342, muudetud PPA KK 517, 30.12.2011, kättesaadav politsei intranetis.

Abipolitseiniku seadus, jõustunud 16.05.1994, RT I 1994, 34, 533, muudetud: 01.01.1998, RT I 1997, 73, 1201; 01.09.2002, RT I 2002, 56, 350; 01.08.2002, RT I 2002, 61, 375; 19.12.2002, RT I 2002, 99, 578; 01.01.2010, RT I 2009, 62, 405, kehtivuse lõpp 31.12.2010, kättesaadav <https://www.riigiteataja.ee>.

Abipolitseiniku seadus, jõustunud 01.01.2011, muudetud 01.01.2012, RT I, 30.12.2011, 58, kättesaadav <https://www.riigiteataja.ee>.

Abipolitseiniku seaduse eelnõu (633 SE I) seletuskiri kättesaadav: <http://www.riigikogu.ee>.

Abipolitseiniku seaduse muutmise seaduse eelnõu (1066 SE) seletuskiri kättesaadav: <http://www.riigikogu.ee>.

Abipolitseinik tulistas teda relvast sihtinud meest. Eesti Päevaleht 15.09.2003, arvutivõrgus kättesaadav: <http://www.epl.ee/artikkel/245289>.

Annus, T., *Riigiõigus*. (Tallinn: Juura 2006), lk 100.

Eesti Keele Instituut, "Eesti Õigekeelsussõnaraamat" (2006), kättesaadav <http://portaal.eki.ee>.

Eesti Vabariigi Põhiseadus, jõustunud 03.07.1992, RT I 1992, 26, 349. kättesaadav <https://www.riigiteataja.ee>.

Ernits, M., Kommentaarid §-le 13. Justiitsministeerium. Eesti Vabariigi põhiseadus. Kommenteeritud väljaanne. Tallinn 2002, § 13 komm 5.

Halduskoostöö seadus, jõustunud 01.07.2003, RT I, 2003, 20, 117, kättesaadav <https://www.riigiteataja.ee>.

Haldusmenetluse seadustik, jõustunud 01.01.2002, RT I, 58, 354, kättesaadav <https://www.riigiteataja.ee>.

Karistusseadustik, jõustunud 01.09.2002, RT I, 2001, 61, 364, kättesaadav <https://www.riigiteataja.ee>.

Korralduseseaduse eelnõu. *Juridica* (2010) nr 8, lk 549-556.

Lillemets, R., *Vajan relva!* 5, (Kirjastus: Talmar & Põhi, 2004)

Maruste, R., *Konstitutsionalism ning põhiõiguste ja – vabaduste kaitse* (Tallinn: Juura, 2004).

Maurer, *Haldusõigus. Üldosa*, supra nota 8, lk 158.

Parrest, N., “Menetlus- ja vormivigade õiguslikud tagajärjed haldusmenetluses”, magistr töö, Tartu Ülikooli Õigusteaduskond (2005), lk 12, kättesaadav <dspace.utlib.ee/dspace/bitstream/10062/1318/5/nelparrest.pdf>).

Politsei ja piirivalve seadus. 06.05.2009, jõustunud 01.01.2010, osaliselt 01.01.2012 – RT I 2009, 26, 159 ... RT I 2009, 62, 405, kättesaadav <https://www.riigiteataja.ee>.

Politseipeadirektori 28.04.2003.a käskkiri nr 86 Abipolitseiniku tegevusse kaasamise ja tegevuses osalemise juhend, muudetud PA KK 20, 14.01.2004, muudetud PA KK 42, 14.02.2007, muudetud PA KK 99, 28.04.2007.

Põhja Politseiprefektuuri ja AS G4S vahel 19.05.2004 sõlmitud koostööleping.

Relvaseadus, jõustunud 31.03.2002, RT I, 2001, 65, 377, kättesaadav <https://www.riigiteataja.ee>.

Riigikohtu kriminaalkolleegiumi otsus, RKKKo 21.01.2002, nr 3-1-1-124-01, kättesaadav <https://www.riigikohus.ee>.

Riigikohtu kriminaalkolleegiumi otsus, RKKKo 30.10.2006, nr 3-1-1-95-06 30, kättesaadav <https://www.riigikohus.ee>.

Sisekaitseakadeemia Politsei- ja piirivalvekolledž, Politsei eriala rakenduskõrgharidusõppe väljundipõhine õppekava, kinnitatud Sisekaitseakadeemia nõukogu 26.10.2011 otsusega nr 1.1-6/39, kättesaadav <http://www.sisekaitse.ee>.

Siseministri määrus „Abipolitseinikule väljastatud erivahendi ja relva väljastamise, tagastamise ning relva kandmise kord“ RT I, 29.12.2011, 72, kättesaadav <https://www.riigiteataja.ee>.

Siseministri määrus *Abipolitseiniku kandidaadi ja abipolitseiniku väljaõppe nõuded ning arvestuse sooritamise kord*, jõustunud 01.01.2011, RT I, 29.12.2010, 142, kättesaadav <https://www.riigiteataja.ee>.

Sootak, J., *Isikuvastased kuriteod*. (Tartu: Juura, 1998).

Sootak, J.; Pikamäe, P., *Karistusseadustik kommenteeritud väljaanne* (Tallinn: Juura, 2004).

Sootak, J., *Õigusvastatus Süü*. (Tallinn: Juura 2003).

Turvaseadus, jõustunud 05.04.2004, RT I, 2003, 68, 461, kättesaadav <https://www.riigiteataja.ee>.

Tsiviilseadustiku üldosa seadus, § 7 lg 2, jõustunud 01.07.2002, kättesaadav <https://www.riigiteataja.ee>.

Vabariigi Valitsuse määrus „Abipolitseiniku ja abipolitseinikuks astuda soovija tervisekontrolli tingimused ja kord, abipolitseinikuks saamist välistavate tervisehäirete ja abipolitseiniku ülesande täitmisel tulirelva kandmist välistavate füüsiliste puuete loetelu ning tervisetõendi sisu ja vormi nõuded“, jõustunud 01.01.2011, RT I, 29, 12, 2010, kättesaadav <https://www.riigiteataja.ee>.

Uibopuu, H-J., *Inimõiguste rahvusvaheline kaitse*. (Tallinn: Juura.2000).

Õiguskantsleri 26.02.2008 märgukiri nr 7-7/070431/00801253, kättesaadav <https://www.riigiteataja.ee>.